

Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət
Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası

"Kitab Evi"
İctimai Birliyi

40 QƏZƏL

İMADƏDDİN NƏSİMİ

İmadəddin Nəsimi

40
qəzəl

Bakı
Qanun nəşriyyatı – 2019

Kitab Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə yardımı ilə icra edilən "İ.Nəsiminin farsca şeirlərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi və nəşri" layihəsi çərçivəsində "Kitab Evi" İctimai Birliyi tərəfindən nəşr edilib.

Tərtib edən:
Adilə Nəzarova,
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Bədii redaktor və ön sözün müəllifi:
Şahin Fazil (Fərzəliyev),
Tarix elmləri doktoru, professor

Qəzəlləri toplayan:
Ümid Nəcəri,
BAU-nun filologiya fakültəsinin tələbəsi

Fars dilindən bədii və sətiri tərcümə edən:
Dalğa Xatunoğlu,
ədəbi tədqiqçi, şair, tərcüməçi

Rəssam:
Sehram Allahverdiyev

İmadəddin Nəsimi. 40 qəzəl.
Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2019, 128 səh., 250 tiraj

Nəsimi yaradıcılığının əsas mövzuları insanın, kainatın və Allahın dərkidir. O, sufiizm fəlsəfi cərəyanının hürufi qolunu inkişaf etdirməklə insanın dünyaya və kainatla vəhdətini göstərir, insan ruhunun kamilləşməsinə aparan yolu izah edir. Nəsimi yaradıcılığının ana xətti insanın Allahla eyniləşdirilməsi və ilahiliyi ideyasından keçir. Şairin fars dilindən tərcümə edilmiş bu şeirləri Azərbaycan oxucusu üçün yenidir.

AB 022051 / İN 0185

© Təbriz. Azertürk nəşriyyatı, 2016

© "Kitab Evi" İctimai Birliyi, 2019

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası

© QANUN nəşriyyatı, 2019

İmadəddin Nəsiminin Bakı Divanında olmayan 40 qəzəlinin farscadan Azərbaycan dilinə tərcüməsi haqqında

Mən bu məqaləni yazmağa başlamazdan əvvəl XXI əsrin əvvəlində qələmə aldığım və 2008-ci ildə "Üçüncü Divan" kitabına daxil etdiyim "Dünyanın dağılması, yaxud yaxşı oldu dağıldı" adlı epik poemamı xatırladım.

Poemanın məzmunu mənim fərdi xəyalımı əks etdirir: Düşünürəm ki, milyon-milyon il ötmüş və dünya dağılmışdır. Əsərin qəhrəmanları Allah, peyğəmbər və başqa bəşəri şəxsiyyətlərdir. Onların arasında Seyid Nəsimi də var. Əsərdə Nəsiminin xəyali obrazının söylədiklərindən:

"Əsl adımlar Seyid Əlidir. Miladın XIV əsrinin son rübünə yaxın Şamaxıda doğulmuşam, XV əsrin birinci rübünün sonuna yaxın isə Hələb şəhərində dərimdən məhrum edib öldürdülər məni. Gənclik illərim Şamaxıda dövrün dünyəvi və dini elmlərinə, dinlərin tarixinə, məntiq, riyaziyyat və nücuma sərf olundu. Şərqi məşhur sufi şairi Mənsur Həllac Hüseyninin şəərəfinə ilk şeirlərimi "Hüseyni" təxəllüsü ilə yazmışam. O məndən dörd əsr əvvəl yaşamışdı. Bağdadda dara çəkildi. Dar sonuncu yarı oldu Mənsur Həllacın.

Hürifiyəm. Ustadım Fəzlullah Nəimi olub. O, hürufi təriqətinin banisidi. Əqidəmizə görə Allahın yaratdığı dünya daim dövr edir və bu, görünən dəyişiklərin səbəbidir, yəni dünya hərəkətdə olmasa dəyişməz. Biz bu fikirdəyəm ki, Allah iki yolla təzəhür

edir: Allahın özünəbənzer yaratdığı insanda və Allahın nitqində — Quranda və şeylərin adında.

...Mən sonradan ustadım Nəsiminin təxəllüsü ilə həməhəng səslənən Nəsimi təxəllüsünü götürüb hürufi təriqətini təbliğ edən şeirlər yazmağa başladım. Məsələn:

**“Aləm yüzünə saldı ziya ali-Mühəmməd,
Nadan nə bilir, dana bilir xali-Mühəmməd”.**

Çox keçmədi ki, ustadımı edam etdilər və mən Təbrizə, oradan Anadoluya getdim, hürufiliyi yaydığım üçün dəfələrlə zindana salındım. Sonra isə Suriyada “kəfər”, “dinsiz” elan edildim, Misir sultanının əmrinə və ruhanilərin fitvası ilə diri-diri soyuldum, öldüm.

Niyə soydular məni? Adəm oğlunu “ənəlhaqq” deyərək Allahla eyniləşdirdiyimə görə. “Həqq mənim, həqq mənədir, həqq söylərəm” söylədiyimə görə. “Məndə sığar iki cahən mən bu cahənə sığmazam” dediyimə görə. “Ey xəstə könül, dərdinə dərman tələb eylə, //Gər can dilər isən, yeri, canan tələb eylə” kimi və ya bu qəbildən olan fikirlərimə görə.

**Adəmdə Haqq nəfəsi,
Adəmdə Haqq səsi var.
Adəmdə Tanrı şanı,
Tanrı təntənəsi var.
Allah mənim yazımda,
Məndə Allah sözü var.
...Adəm idim, ismimi
“Müşrik”, “kəfər” qoydular,
Cəhələtə uydular,
Xurafata uydular.
İnsan idim, dərimi
Qoyun kimi soydular,
Yaxşı oldu dağıldı.”**

Keçirəm əsas mətləbə. Adilə Nəzərovanın “İ.Nəsiminin farsca şeirlərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi və nəşri” layihəsi əsasında şairin farsca şeirlərinin Azərbaycan dilinə tərcümə kitabının redaktoru olmaq təklifini məmnuniyyətlə qəbul etdim.

Tərcüməçi, şair, ədəbi tənqidçi, ədəbiyyat sahəsində əxz etdiyi biliyin təsirindən dalğa kimi dalğalanan Dalğa Xatınoğlu ilə görüşdüm. Bildim ki, Dalğa Xatınoğlu fars dilini mükəmməl, həmçinin Azərbaycan ədəbi dilini tamamilə bilir, öz vəzninə bələddir, şair olduğu üçün Nəsimi qəzəllərinin bəhrlərini təhrifə varmadan oxucu nəzərinə çatdırır. Ona sualım da oldu, qəzəllərin bəhrlərinin farscası ilə üst-üstə gəlmədiyini bildirdim. Dərhal cavab verdi ki, mənim tərcümələrim bədii tərcümələrdir, bəhrə dəyişikliyinə elə bir fərqi yoxdur.

Bələ qərarlaşdıq ki, kitabda 40 qəzəlin orijinal mətni, sətri tərcüməsi və bədii tərcüməsi verilsin.

Hörmətli oxucular, həmin qəzəllər orijinal, sətri tərcümə və Azərbaycan dilinə bədii tərcüməsi ilə birlikdə sizin qarşınızdadır.

Hər şeydən əvvəl qeyd etməliyəm ki, tərcüməçi tərəfindən təsəvvüf şairi Nəsiminin qəzəllərinin **sufiyana ruhu** nəzərə alınmışdır. Məsələn:

“Fürsət bulub Nəsimi can verdi yar yolunda,
Cananə nail oldu, axir vüsələ çatdı.”

(7-ci qəzəl, məqtə' beyti)

Məhz elə buna görə də böyük şairlər əsərlərində (məsələn Nizami, Füzuli, Xətai və b.) aşıqları (məsələn Məcnun və Leylini, Fərhad və Şirini və s.) vüsələ çatdırmayıblar.

Nəsiminin “vəhdəti-vücut” (“vücutların birləşməsi”) nəzəriyyəsinə inamı da qəzəllərində öz əksini tapır:

“Məni mənədən xilas etdim, sənə bağlandı oldum sən,
Məni ölməz qılıb eşqin, sənə eşqin mənə candı.”

(2-ci qəzəl, 4-cü beyt)

Elə Məhəmməd Füzuli də “vəhdəti-vücud”çu şair kimi Nəsimidən sonra belə demişdir:

“Gər mən mən isəm, nəşən sən ey yar,
Gər sən sən isən, nəyəm məni-zar”.

(Füzuli. “Leyli və Məcnun” poeması)

40 qəzəlin bir neçəsində xatırlanan “Əhya gecəsi”, yəni müqəddəs Quranın nazil olduğu “Qədr gecəsi” haqqında, əlbəttə, tərcüməçinin öz ədəbi tərcüməsinə uyğun şeirləri oxucunun diqqətinə yetirilir:

“O, nə üzür, o nə saçır düşüb aləmdə səsi,
Surətin aydır, uzun saçların Əhya gecəsi.”

(3-cü qəzəl, birinci beyt)

Bu qəzəlin orijinalının birinci beytində “Qədr gecəsi” istilahlı vardsa da, “Əhya gecəsi” sözləri yoxdur. Zənnimizcə, “Əhya gecəsi” ifadəsinin yoxluğu qəzələ xələl gətirmir və beyt uğurludur.

D.Xatınoğlu Nəsiminin tez-tez müraciət etdiyi və Qurani-Kərimdən gətirdiyi cümlə və ayələri elə olduğu kimi saxlayır ki, zənnimizcə, tamamilə düzgündür. Məsələn:

“Ürəyim quş, dağımıq zülfün ona mənildir,
“Rəbbi ənzəlni”¹ duasın edirəm yüz ildir.”

(4-cü qəzəl, birinci beyt)

Yaxud,

“İhdina, yarəb, “siratəl-mostəqim” söylər könlü,
Məni əhlinə bu ən vacib duadır, sevgilim.”²

¹ Rəbbi ənzəlni- “Ya Rəbb, məni bir mənzilə çatdır (Quran, Məminin sürəsi, ayə 23)

² “İhdinəs-siratəl-mostəqim” (“ Bizi düz yola yönəlt”, Həmd sürəsi, 6-cı ayə.

Şair Dalğa Xatınoğlunun “divanə” və “aql” istilahlarını olduğu kimi nəzərə çatdırması da ədəbi tərcüməyə uyğun gələn şeir nümunəsidir:

“Sanma divanə gözəllər saçına meyl edəni,
Kim ki, bağlandı saçın zəncirinə aqildir”.

(4-cü qəzəl, ikinci beyt)

Nəsimi təsəvvüf şairi olduğu üçün onun qəzəllərində sufi ilə bağlı müxtəlif səslənmələr mövcuddur. Tanrı, Haqq, Xuda, Rəbb, Allah, haqqında isə Nəsiminin misra və beytləri olduqca çoxdur.

“Hər söz ki, söylədin sən Haqdanlı, haqqı söylər.
Heç sübhə yox, Nəsimi, Tanrı tanıqdı, haqsan.

(10-cu qəzəl, məqtə' beyti)

Yaxud:

“Bizdə var Tanrı nişanı, bizə uy, bizdən sor,
O nişan olmasa səndə bu yola yoxdu davam”

“Tanrının güzgüsüdür doğru bir aşiq ürəyi,
Görmək istərsən əgər Tanrı, buyur, eylə salam”

(13-cü qəzəl, 5 və 6- ci beytlər)

Yaxud:

“Dilə gəlmiş bütün aləm görəli Tanrı üzün,
Tanrıdan başqa nə söylərsən olur əfsanə”.

(38-ci qəzəl, beşinci beyt)

D.Xatınoğlunun tərcüməsində “dərd varsa, dərman da var” ifadəsi görün necə də uğurlu səslənir:

“Hal əhlinə yönəlibdir gözəllərin həvəsi,
Nəsimi, səbr elə, dərd olmasa, dəva olmaz”.

(26-cı qəzəl, məqtə' beyti)

Xülasə, belə misra və beytlərin sayını artırmaq mümkündür.

Bəzi halda isə mütərcim əsrlər boyu şeirlərdə işlənmiş "şam və pərvanə" istilahlardakı "pərvanə" sözünü "kəpənəkləşdirir" ki, qətiyyən uyğun deyildir.

Məsələn:

"Canım görüb şam üzün, başına dönüb yandı,

İşiq görün kəpənək olmasa fəda olmaz"

(26-cı qəzəl, yeddinci beyt)

Biz bu beytin 2- ci misrasını belə səsləndirmək məcburiyyətinə qaldıq:

"Bəli, pərvanə şamı görməsə, fəda olmaz"

Qeyd olunmalıdır ki, tərcüməçi 40 qəzəli bəzilərini onların orijinalına tam uyğun tərcümə etməmiş və əsasən əruzun ən oynaq bəhrlərindən faydalanmışdır ki, bu məqbuldur. Belə ki, həzəc, rəməl və müzərə bəhrləri tərcümə olunan bəhrlərdə çoxluq təşkil edir.

Beləliklə, Dalğa Xatınoğlunun tərcüməsində Nəsimi qəzəlləri ümumiyyətlə uğurludur, ey kaş, yaxşı olardı ki, şairin bütün qəzəlləri elə orijinalın öz bəhrlərində tərcümə edilmiş olaydı.

Şahin Fazil,

Tarix elmlər doktoru, professor,

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü,

"Məcməüş-şüara" ədəbi məclisinin sədri

بهشت و حوری و صلت حرام است اهل معنی را
کز آن و صل تو مة صودست مشتاق تجلی را

قیامت گر نیاندازی ز قامت سایه ی طوبی
به زیر سایه نشناندند اهل روضه طوبی را

جمالت گر نه در جنت نماید جلوه ی مردم
کند سوز دل عاشق سفر ' فردوس اعلی را

غم دنیا و فکر دین ننگجد در دل عاشق
که بی سودا سسری باید هوای دین و دنی را

شعاعی داد از آن عارض رخت زان رونمود او را
انالله العزیز " آمد خطاب از نثار موسی را

در آن منزل که مهمان شد خیال دیدن رویت
نباشد جای گنجیدن غم دنیا و عقبی را
ز نور شمع رخسارت فروغی بود در عیسی
از این معنی به معبودی پرستیدند عیسی را

خیالت نیست آن صورت که در فکر آورد مانی
چه صورت نقش می بندد در این اندیشه مانی را

رخ لیلی شنیدستم که مجنون را کند مجنون
چه حسن است این تعالی الله که مجنون کرد لیلی را

سلاطین جهان یعنی گدایان سر کویست
که در خاطر نمی آرند تاج و تخت کسری را

جغای مدعی سهل است و جور طعنای دشمن
نظر چون با نسیمی هست فضل حق تعالی را

Birinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Məna əhli üçün Sənə yetişmədən cənnət ilə hurilər haramdır. Sənin nurunu görmək istəyənlərin məqsədi Sənin özün olmalıdır.
- 2- Sənin uca və qiyamət boyun cənnətdə Tuba ağacına kölgə salmasa, onun kölgəsi cənnət əhlinin başına düşməz.
- 3- Sənin üzün cənnətdə aşıqlərə görünsə odlu ahları cənnəti yandırıb cəhənnəmə çevirər.
- 4- Aşıqın ürəyində dünya qəmi və din fikri olmaz. Sevdəsiz baş yalnız din ilə dünya dalınca düşər.
- 5- Sənin üzündən Sina çölündə Tur ağacına bir şüa düşdü və od Musaya səsləndi: "Mən əziz Tanrıyam."
- 6- Sənin üzünü görmək həvəsində olan ürək, o həvəsə məskən olan ürək, dünya və din dərdini çəkməz.
- 7- Sənin üzündəki işıqdan İsanın üzünə də düşdü. Buna görə İsayə tapındılar.
- 8- Sənin xəyalın rəssam Maninin düşünə biləcəyi və təsəvvür edə biləcəyi bir şey deyil ki, çəkə bilsin.
- 9- Eşitmişəm Leylinin üzü Məcnunu məcnun (dəli) edib. Səndəki bu gözəllik isə Leylini məcnun edər.
- 10- Dünyanın bütün şahları sənin köyünün dilənçiləridir. Sənin yanında nə taxtı, nə tacı xatırlayarlar.
- 11- Nəsimi, Tanrının Fəzli (həm Fəzlullah Nəimini nəzərdə tutur, həm Tanrının fəzl və mərhəmətini) səndə olsa, düşmənin qınağı ilə iddiaçı rəqiblərin cəfasını çəkmək rahatdır.

BİRİNCİ QƏZƏL Həzəc bəhri – variant-1

Aşıqlərə sənsiz nə gərək hur ilə cənnət?
Məqsəd sənə çatmaq isə əgər nə hacət?

Tubayə salır kölgə boyun, bəh, bu nə qamət!
İndi buna qamət deyəlim, yoxsa qiyamət?

Görsə üzünü cənnət arar bir kərə aşıq,
Bir odlu ah ilə kül edər cənnəti, əlbət.

Aşıq arınıb din ilə dünya fikirindən,
Şur əhlinə bihudə nə lazımdı şəriət.

Tur od tutuban Musaya səsləndi ki, dinlə:
"Tanrı mənəm", axtarma daha özgə həqiqət.

Eşqinlə dolan qəlbə, qəm neyləsə tapmaz-
Bir zərrə qədər yer, o böyük eşqinə minnət.

İsadə bulunmuşsa əgər nuri-camalın,
İsayə tapınmaq nə günahdır, nə qəbahət.

Rəssamlığın əfsanəsi Mani edə bilməz,
Səndən elə bir doğru təsəvvür, çəkə surat.

Göstərmə üzün, bəxti qara Leyliyə qıyma,
Məcnun edəcəkdir onu bu hüsnü-mələhət.

Qarşında godətək düzülər şah ilə sultan,
Kimdir gətirə xatirinə taxt ilə sərvət?

Düşmənlə rəqib tənini aldırma, Nəsimi,
Allahdan olan Fəzl kifayətdir, kifayət.

ای چون فلک از عشق تو سرگشته سرما
سودای تو زد آتش غم در جگر ما

بودیم هوادار تو پیوسته و باشیم
تا هست نشان تو و باشد خیر ما

باشنو که چه فریاد و فغان در ملکوت است
از یارب هر شام و دعای سحر ما

ما زنده به عشق تو از آنیم که نگذاشت
مهر تو که یک ذره بماند اثر ما

جز آینه‌ی صوت روی تو نباشد
هر ذره که یابند ز خاک بصر ما

تا سوخته در هستی ما خشک و تری نیست
از آتش سودای تو در خشک و تر ما

در پای تو چون آب روان تا شده بستیم
در سایه‌ی سرو تو بلند است سرما

چون مملکت حسن تو واحد و کران نیست
در عشق رُخت کی به سر آید سفر ما

ای کرده به مه نسبت رویش مگرت نیست
از روی خدا شرم و ز روی قمر ما

ای دیده خونبار بران از مزه‌ها سیل
زان پیش که طوفان شود از رهگذر ما

جز روی تو در چشم نسیمی که در آید
ای آینه‌ی صوت رویت نظر ما

İkinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Sənin eşqindən başım fələk kimi fırlandı. Sənin sevdan
isə ciyərimə qəm odunu saldı.

2- Nə qədər ki, məndən nişan və səndən xəbər var, həmişə
sənin tərəfdarınam.

3- Bax, gör mənim axşamlar “Yarəb” çağırışım və səhərlər
etdiyim dua, göylərdə nə fəğan və fəryad qoparıb.

4- Biz buna görə ölməzik ki, sənin sevgin bütün vücudu-
muz yandırır, məhv etdi.

5- Mənim gözümlün torpağının hər zərrəsi sənin üzünü
göstərən bir güzgüdür.

6- Bizim varlığımızda yaş-quru, nə varsa, sənin sevgi
atəşinə tutuşub, yanır.

7- Göz yaşımızı axar su kimi sənin ayağına axıtdıq. Buna
görə sənin sərv boyunun yanında, başımız ucadır.

8- Sənin gözəllik məmləkətin və yurdun sonsuzdur. Ona
görə bizim səfərimiz və yolçuluğumuz bitmək bilmir.

9- Ey yarın üzünü aya bənzədən, məgər ayüzlü sevgilimdən
və Tanrıdan utanmadın?

10- Ey qan-yaş tökən göz, nə qədər ki, getdiyim yoldan tufan
qopmayıb, kipriklərdən axan seli dayandır.

11- Gözlərimdə yalnız sənin üzünün təsviri var. Səndən
başqa Nəsiminin gözü heç nəyi görməz.

İKİNCİ QƏZƏL

Həzəc bəhri – variant-1

Başım bir yarın eşqindən fələk tək döndü, fırlandı,
Ürək eşqin odundan şam kimi göz yaş töküb yandı.

Hara baxdım səni gördüm, nəyə baxdım, nişanın var,
Ürək hər nəsnəyi atdı, səni duydu, səni andı.

Günəşdə od-alovlar, göydə şimşək çaxması, baxsan,
Duamdan hər səhər-axşam qopan ah ilə əfgandı.

Məni məndən xilas etdin, sənə bağlandım, oldum sən,
Məni ölməz qılıb eşqin, sənin eşqin mənə candı.

Gözüm torpağının hər zərrəsi bir güzgüdür guya,
Üzün göstərməyə qalxıb, onunçün hər kəs heyrandı.

Mənə bir eşq odu düşdü, külümdən heç əsər qalmaz,
Vücudumda quru-yaş, hər nə var yandı, alovlandı.

Bulaqlar şur ilə çağlar, keçər sərvin kənarından,
Ayağın altına göz yaşımı tökdüyüm, ondandı.

Mənimçün yolçuluq bitməz, tükənməz, axıra yetməz,
Sənin hüsnün nəhayət bilməyən mülki-Süleymandı.

Əcəb hədyan dedi qafil, səni vəsf etməyə qalxan,
Üzün, günlə aya bənzətməyi göstərdi, nadandı.

Dayandır yaşları ey göz, mənə rəhm eylə kəs ahım,
Bu ahlar göz yaşından sonra, sel ardınca tufandı.

Gözümdən heç zaman getməz xəyali sevgili yarın,
Nəsiminin gözü hüsnün önündə aynagərdandı¹.

¹ Aynagərdan: Toyda, gəlin önünə ayna tutan şəxs.

ای ز سنبل بسته و رویت سایبان بر آفتاب
زلف مشکینت شب قدر است و رویت ماهتاب

مست آن چشم خوشم کز نانوائی یک نفس
همچو بخت خفتهام سر بر نمی‌دارد ز خواب

حور عین بنشیند از غیرت بر آتش چون سپند
در بهشت از چهره چون فردا براندازی نقاب

ز آرزوی وصل رویت هر شب ای جان تا سحر
جز خیالت چشم ما نقش می‌نمید بر آب

نیست از مهر رخت خالی وجود ذره‌ای
کسی وجود ذره باشد با وجود آفتاب

از رقیبان خطا، بین رخ بپوش ای ماه من
چهره پوشیدن بژد از چشم بدینان صواب

ساقیا می‌ده که در دور لب میگون دوست
صد جهان تقوی نمی‌ارزد به یک جام شراب

جان بیمارم چو باد آن لب شیرین کند
سافر چشمم لب لب گردد از لعل مذاپ

باد اگر بوی بچین از نکهت^۱ زلفت برد
از حسد افتد بر آتش همچو عتیر مشکک ناب

دور جام می بگردان امشب از من ساقیا
کز می سودای چشم سرخوش مستم بخواب

تا شد از شمع رخت پروانه‌ی دل باخیر
هست چون زلفت بر آتش رشته‌ی جانم ز تاب

چون لب لعل تو بازار شکر بشکسته است
گوهر نظم نسیمی قیمت در خوشاب

Üçüncü qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Üzünün çevrəsindəki saç, sanki günəşin üzündə gölgəlikdir. Qara saçın Qədr (Əhya) gecəsi, üzün isə aydır.

2- O xumar gözlərindən keflənmişəm, hansı ki, mənim bəxtim kimi ayılmaq bilmir.

3- Sən sabah cənnətdə üzündən niqabı çəksən, hurilər elə qışqanar, sanki, üzərliyi oda atmısən.

4- Sənin vüsalının arzusundan səhərə kimi yatmaq mümkün deyil, sanki su üstündə rəsm çəkirsən (yatmağa cəhd etmək boş işdir).

5- Mənim hər zərrəmdə sənin sevgin var. Zərrə sənin kimi günəşin qabağında nədir ki?

6- Xırdaçı rəqiblərdən üzünü ört, onların eyb-irad axtarmaqdan başqa bacarıqları yoxdur.

7- Ey saqi, mey ver ki, yarın qırmızı dodağının çevrəsində, mən dünya bir piyalə şəraba dəyməz.

8- Xəstə canım o şirin dodağı xatırladıqca, gözüm şərab piyaləsi kimi ərimiş qırmızı yaqutdan dolur.

9- Yel sənin saçının qoxusunu Çinə aparsa, müşk ətri (Çində yaşayan bir tür ceyranın göbəyindən alınır) ənbər kimi qışqancdan od tutur. (Ənbərin ətri yayılmaq üçün, onu ada atırlar).

10- Ey saqi, bu gecə mənə piyalə ilə şərab sunma, çünki mən onun sərxoş gözlərindən kefli və yuxuya dalmış kimiyəm artıq.

11- Sənin üzünün şamından qəlb kəpənəyi xəbər tutunca, üzünün üstünə tökülən saçların kimi, mənim canım od içində qıvrılır.

12- Sənin dodağın bazarda şəkəri dəyərdən salıb, Nəsiminin şeiri isə incini.

ÜÇÜNCÜ QƏZƏL

Rəməl bəhri – variant-6

O nə üzdür, o nə saçdır düşüb ələmdə səsi,
Surətin aydı, uzun saçların Əhya¹ gecəsi.

O nə gözdür ki, açılmaz üzümə bəxtim tək,
Sanki sərməst yatıb, açmağa yoxdur həvəsi.

Odun üstündə üzərlilik kimi sıçrar huri,
Bir zaman olsan əgər pərdə üzündən çəkəsi.

Suyun üstündə naxış çəkməyə bənzər bu gecə,
Yatmağa cəhd etmək, kim deyəsi? Kim biləsi?

Yoxa çıxdım ufacıq zərrə kimi qarşında,
Bir günəşdir vücudun, ülvidi, olmaz ötəsi.

Ört üzün özgədən, ey ay kimi parlaq dilbər,
İraq olsun rəqibin nəhs gözü, pis nəfəsi.

Badə ver, saqi, edək nuş, budur doğru seçim,
Qorxuram çatmaya heç məqsədə iman yiyəsi.

Bal dodaqlar xəyalından ürəyim qan oldu,
Göz yaşım bir ərimiş ləl ilə yaqut tikəsi.

Qaraüz müşk ilə ənbər utanıb, qışqanmış,
O zamandan ki saçın ətri tutub Yer kürəsi.

Məni sərməst edib artıq yetərinəcə gözlər,
Məndən əl üz bu gecə, saqi, içir başqa kəsi.

Kəpənək tək dolanır şam üzünün çevrəsinə,
Tanrının xətrinə od vur mənə, sındır qəfəsi.

Süzülür bal kimi zövq ilə Nəsimi şeiri,
İncəliklə düzülən incidi baxsan hərəsi.

¹ Quran nazil olan gecə Qədr gecəsi adlanır.

مطلع انوار زلفت مسکن جان و دل است
رب انزلی بیان آن مبارک منزل است

گرچه دل در زلف خوبان بستن از دیوانگیست
عاشقی کور دل در آن زنجیر بندد عاقل است

عقد گیسویت به آسانی نگرود حل که آن
منتهی حکم دقیق و عهده‌ی بس مشکل است

صورت حق آنکه می‌گوید که روی خوب نیست
چشم حق بین نیست او را دعوی او باطل است

با لبت گفتم که خواهم داد روزی جان به تو
روز آن آمد پیگو با لب که جان مستعجل است

در سواد ظلمت زلف تو است آب حیات
آنکه می‌گوید نه حیوان است حیوان غافل است

غوطه خور در بحر عشقش تابه دست آری گهر
در نصیب آن نشد کور بر کنار ساحل است

ای خیالت کرده روشن خانه چشمم بلی
هر کجا محفل بود روشن به شمع محفل است

در طریق کعبه وصل تو اهل شوق را
شم رفیق و زاد ره خوبان به و دل محفل است

حاصلی ما را نشد جز عشق خوبان در جهان
عشق خوبان هر که را حاصل نشد حاصل است

ای نسیمی صورت حق بسته بین بر آب و گل
تا بدانی صورت حق بسته بر آب و گل است

1- Sənin saçların sanki doğan günəşdir, saçır və ürəyimlə canıma məskəndir. "Rəbbi ənzilni" ayəsi o mübarək mənzilin bəyanıdır.

2- Gözəllərin saçına ürək bağlamaq dəlilikdir, ancaq o yarın saçına ürək vermək ağıl göstəricisidir.

3- Sənin saçındakı qıvrım və dəyünün çözümlü asan iş deyil, bu daqiq və buruşuq bir işdir.

4- Gözəl üzə Tanrının üzü deməyənin gözü haqqı görmür və iddiaları batildir.

5- Dodağına dedim, bir gün sənə can verəcəyəm. İndi zamanıdır, can əmrinə tələs.

6- Ölməzlik suyu sənin qara saçındadır, bunu inkar edən qafildir.

7- Eşq dəninə dalıb bir inci qazanmaq gərəkdir. İncisahildə gözəndə qismət olmaz.

8- Sənin xəyalın mənim gözümlü işıqlandırır. Harada bir məclis var, bir şam oranı işıqlandırır.

9- Sənin vüsal Kəbənin şöhvündə həmişə yoldaşım qəm, yol yeməyim ürək qanı və ürək bir kəcəvədir.

10- Bizim ömrümüzün hasili gözəllər sevgisindən başqa bir şey deyil. Gözəllər məhəbbətini kim qazana bilməsə, ömrü puçdur.

11- Ey Nəsimi, Tanrının üzünün su ilə torpağa (insan bədəninə) naxışlandığını gör və bil ki, İnsan üzü Tanrını əks etdirir.

DÖRDÜNCÜ QƏZƏL

Rəməl bəhri – variant-6

Ürəyim quş, dağın q zülün ona mənzildir,
“Rəbbi ənzilni” duasın edirəm, yüz ildir.¹

Sanma divanədi dilbər saçına meyl eləyən,
Kim ki bağlandı saçın zəncirinə, aqildir.

Zülünün hər hörüyündə baxasan, sirlər var,
Bir müəmmadi, gizəmdir, çözümlü müşkildir.

Kim desə Tanrı üzündən seçilir dilbər üzü,
Haqq görməz gözünü, iddiası batildir.

Dodağın gördüm, ona vəd elədim can vermək,
Can yetibdir dodağa, əmr nədir? Tez bildir!

Sinənin üstündə axan saçımı, həyat çeşməsimi?
Dirilik çeşməsidir, istəməyən qafildir.

İnci istərsən əgər, gir dənizə, cəhd eylə,
Nə gəzirsən, buralar qumla dolu sahildir.

Gözümün nuru xəyalındı, əgər olmasa o,
Gözlərim bir qara torpaqdı, səfəsiz gildir.

Vəslinin Kəbəsinə yol yürüməz yollarının,
Yoldaşı qüssə-kəddər, qanlı ürək, nisgildir.

Eşq sərvətdi, onu istəməyən bir nadan,
Padişah olsa da yoxsuldur, əlildir, şildir.

Haqq gözəllikdi, gözəllikdə ara Haqq üzünü,
Ey Nəsimi, çalışıb eşqi tapan kamildir.

¹ Rəbbi ənzilni munzələn: “Tanrım, məni bir mənzilə çatdır” (Quran. Məminun surəsi, ayə 23)

گر چه چشم ترک مست فتنه و ابرو بلاست
این چنین دلبر بلا و فتنه‌ی دیگر کجاست

نقش شیرین سر به سر شد روشن از رویت مگر
جام جمشید رخت آینه‌ی گیتی‌جاست

چون تو هستی روز و شب در خانقاه و میخانه
رند و صوفی را چرا پیوسته باهم ماجراست

سالکان را در طریق کعبه‌ی وصل رخت
منزل اول فنای خویش و نفی ماسواست

گر نه رویت آفتاب ذات پاک است از چه رو
از رخت صحن سرای هر دو عالم پر ضیاست

بر صراط‌الله از آن از خط رویت می‌روم
کآهل معنی را صراط‌الله خط استواست

چار مزگان و دو ابرو و دو خط موی سر
هشت باب جنت و هم جنت و فردوس ماست

سر رو تا نسبتی گفتم به بالای تو هست
راستی را زین فرخ پیوسته در نشو و نماست

دل ز من دزدید گفتم ابرویت گفتا که چشم
این چنین بر فتنه کج با کسی کی گفت راست

تا به سر سوره خط رخت ره برده‌ایم
شش جهت چندانکه می‌بینم همه روی خداست

چون نسیمی رستگار است از فنا و از عدم
هر وجودی را که از تفسیر نطق حق بقاست

Beşinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Sənin xumar, türk gözlərin fitnə, qaşların bəla olsa da, belə bir (sevməli) bəla və fitnəli dilbəri başqa yerdə tapmaq olmaz.

2- Sənin üzündən Şirinin üzünə işıq düşüb (Şirin gözəlliyini səndən alıb) və İrən şahı Cəməşidin dünyanı göstərən aynası (camı) sənin üzündür.

3- Sən meyxanə və xanəgahın hər ikisində varkən, bilmirəm niyə rind (azad insan) ilə sufi arasında bu qədər fikir ayrılığı var?

4- Sənin üzünün vüsali olan Kəbəyə ayaq basmağın birinci şərti budur ki, yolçu həm özünü, həm səndən başqa hər şeyi dansın.

5- Sənin üzün pak Tanrının zatı deyilsə, niyə bəs sənin üzündən hər iki dünya ziya və işıq içindədir?

6- Sənin üzündəki xətt (narin türk) mənim "Sirat-əl-müstəqimimdir" ("Düz yolum", Həmd surəsində bir termindir), buna görə mən o xətdən, o cizgidən çıxmıram.

7- Dörd kiprik, iki qaş və iki xətt (üzün iki yanında narin tüklər) cənnətin 8 qapısıdır, həm də onların özü mənə cənnətdir.

8- Sərvə dedim, yarın boyuna bənzəyirsən. Sərv indi sevincdən dayanmadan böyüyür.

9- Qaşına dedim, ürəyimi oğurladı. – Dedi: mən yox, göz oğurlayıb. Belə ayrı qaşın düz danışmağını kim görüb?

10- Sənin üzünün xətti olan surənin sirlərini öyrəndikcə, baxıram hər 6 yönüm (sağ, sol, yuxarı, aşağı, arxa, qabaq) Tanrının üzüdür.

11- Tanrının sözlərini təfsir edən birisi, Nəsimi kimi ölümdən və məhv olmaqdan canını qurtarıb.

BEŞİNCİ QƏZƏL Rəməl bəhri, variant-2

Türk gözlər fitnəli, qaşlar bələdir, sevgilim,
Fitnəsi xoş bir bəla, dərdə dəvadır, sevgilim.

Cəməşidin camı üzündür, ələmi əks etdirir,
Gün kimi saç, saç ki, Şirinə səfədir, sevgilim.

Kəbədə, meyxanədə, hər yerdə sən varsan əgər,
Zahidin yersiz inadi bir xətdir, sevgilim.

Kim sənə çatmaq xəyal eylər, özündən qopmalı,
Mənzilə çatmaq bu addımdan soradır, sevgilim.

Yoxsa nurini alıb Haqdan, günəş tək parladı,
Hər yana baxsam işıq, hər yer ziyadır sevgilim.

"İhdina" yarəb, "sirat-əl-müstəqim"¹ söylər könül,
Məna əhlinə bu ən vacib duadır, sevgilim.

İki qaş, iki hörük, dörd kipriyin mənası var,
Cənnətə səkkiz qapıdır ki, qapadır² sevgilim.

Sərvə bənzətdim boyun, şövq ilə dirçəldi göyə,
İndi baxsan, tüm ağaclardan ucadır, sevgilim.

Qaşların gəl-gəl dedi. Yox-yox, inanmam vədinə,
Əyri qaşda doğru söz bir iddiadır, sevgilim.

Dilbərin üz cizgisində sirri-Həqq öyrənmişəm,
Göz önündə hər yerə baxsam, Xudadır, sevgilim.

Ey Nəsimi, Tanrının nitqin yozub, şərh eylədim,
Fırlanınca çərx, bu ölməzlik banadır³, sevgilim.

¹ İhdinə-sirat-əl-müstəqim - Bizi düz yola yönəlt. Quran. Həmd süresi, 6-cı aya.

² Qapamaq: bağlamaq

³ Bana: mənə

جز وصل رخت چاره‌ی درد دل ما نیست
 این چاره که را باشد و این درد که را نیست
 تا در نظرم نقش خیال تو درآمد
 در خانه‌ی چشمم به جز از نور خدا نیست
 تا ره به شب قدر سر زلف تو بردم
 عیدم به جز از روی تو ای بدر دجانیست
 ای کرده غمت در حرم تنگ دلم جا
 بیرون ز تو منزل نه و خالی ز تو جانیست
 گفتی که مرا با تو سر مهر و وفا هست
 چون باورم آید که تو را مهر و وفا نیست
 آن را که نشد سینه پر از مهر جمالت
 در سینه چو صبحش اثر صدق و صفا نیست
 محروم شد از وصل حیات ابد آن کو
 دل زنده و جان داده به بوی چو صبا نیست
 از شربت بی‌نفع طیب ای دل بیمار
 صحت مطلب ز آنکه در او بوی شفا نیست
 از ناز و زهیم دو جهان بهره ندارد
 آن دل که سزاوار به تشریف بلا نیست
 عشق رخ دلدار مرا بی‌سروها کرد
 چون گردش افلاک از آن رو سر و پا نیست
 منکر ز خطا فکر غلط می‌کند اما
 در دیده حق بین غلط و سهر و خطا نیست
 تا کام نسیمی تو شدی از همه عالم
 از کام دل و روشنی دیده جدا نیست

- 1- Sənin üzünün vüsəlindən başqa dərdimə çarə yoxdur. Kimdə bu çarə var və kimdə belə bir dərd yoxdur?
- 2- Sənin üzünün təsviri mənim gözümdə məskən edəndən bəri, gözümdə Tanrının nurundan başqa bir şey yoxdur.
- 3- Sənin Qədr gecəsi kimi saçına yetişdiyim gündən bəri, mənim iki bayramım (ariflərin iki bayramı olurdu), sənin bütöv ay kimi üzündür.
- 4- Ey mənim ürəyimin hərəmxanasında kipi məskən edən gözəl, səndən, özündən dıxarı bir mənzil yox və səndən kənar bir yer yoxdur (Sən hər yerdəsən və əslində, mən səndə mənzil etmişəm).
- 5- Necə inana bilərəm ki, sənin camalının məhəbbəti ilə dolan bir ürəkdə sənin sevgin və məhəbbətin olmasın?
- 6- Sənin camalının "mehr"indən (məhəbbətindən) sinəsi dolmayan birinin bağı səhər kimi səfali olmaz. (Mehr həm məhəbbət anlamındadır, həm günəş).
- 7- Sənin qoxuna Səba yeli kimi can verməyən kəs ölməzləkdən məhrum olar.
- 8- Ey xəstə ürəyim, həkimin səmərəsiz dərmanından heç nə umma. O dərmanda şəfa qoxusu yoxdur.
- 9- O adam ki bəla çəkməyə layiq deyil, dünyanın naz-nemətindən də məhrumdur.
- 10- Yar sevgisi məni əl-ayaqsız etdi. Ona görə fələk kimi əl-ayaqsız gəzirəm.
- 11- İnkarcı səhvinə görə yanıldı. Haqqı görənlər göz nə səhv edə, nə suç, nə də xəta.
- 12- Nəsimi, sən dünyadan nakam oldun, ancaq o yar ürəyinin kamı, gözünün ışığıdır.

ALTINCI QƏZƏL Həzəc bəhri, variant-1

Vurub hicran mənə yarə, vüsaldan başqa yox çarə,
Bütün aləm sənə aşiq, o avarə, bu avarə.

Gözüm dolmuş xəyalından, gözümdə Tanrı nurin an,
Dəyir sərxoş başım hər an o divarə, bu divarə.

Gecəm Qədr¹ oldu zülfündən, işiq saç, ay ayüzlüm, sən
Saqın, rəhm et ki, onsuz mən, gecəm qarə, günüm qarə.

İçimdə məskən etdin xoş, dışımda səndən özgə boş,
Mənə cananə can olmuş, nə hacət qeyrə, əğyarə?

Dedi yoxdur mənə meyli, mənə Məcnun edən Leyli,
Sözündən fərqlidir felî, inanmam dildə dildarə.

Sənin ətrin verir hər yer, Səba tək gəzmişəm bir-bir,
Nə dersən, son sözün bildir mənə, ey yari-məhparə.

Dünü nisgil, günü matəm, səninlə olmayan həmdəm,
Çiçək tək ətrini hər dəm, açır yarə, saçır yarə².

Əlacım vəsli-cananə, nə hacət başqa dərmanə?
Təbib, dur get, çəkil yanə, qalıbdır son əlac yarə³.

Cahanın nazını bulmaz, bəlanı sevməyən qurnaz,
Bəla axartmayan qanmaz, qalar biçərə-biçərə.

Mənə eşqin vurub zəncir, camı azad edib şəmşir,
Fələk tək əl-ayaqsız seyr edir səyyarə-səyyarə.⁴

Gözü haq nurunu görməz bir insan, səhv edər min kəz,
Çəkər qürbət başı tez-tez, düşər ucqarə, ucqarə.

Nəsimi kami sənsən sən, üzün bayram, camalın şən,
Dözər, etməz giley səndən, o azarə, bu azarə.

¹ Qədr gecəsi: Quranın nazil olduğu gecə.

² Yaram gül kimi çiçəklənib, ətir saçır.

³ Məhparə: Ay parçası.

⁴ Səyyarə: Planet, dövr edən ulduz

دل بی تو از نعيم دو عالم ملال يافت
خرم کسی که با تو ز ماتی وصال يافت

افتادهای که بر سر کوی تو شد مقیم
مقدور قدر و عزت و جاه و جلال يافت

جز سوختن چه چاره کند پیش روی شمع
پروانه‌ای که پرتو نور جمال يافت

آن خسته‌ای که یاد تو اش بر زبان گزشت
طعم حیات و لذت جان در مقال يافت

از خاتمه و مدرسه اعراض کرد و رفت
آوارهای که در طلبت ذوق حال يافت

جانم ز غیر صورت روی تو محو کرد
نقشی که بر صحیفه وهم و خیال يافت

اندیشه‌ی خلاص محال است اگر کند
مرغی که دام و دانه‌ی آن زلف و خال يافت

در کربلای عشق شهیدی که نشسته رفت
از کوشش زلال تو آب زلال يافت

شادئ اهل عشق غم عشق دوست است
شاد آن دلی که با غم عشق اتصال يافت

جایی که با وصال تو شد یک نفس قرین
جاوید و زنده ماند و جهان وصال يافت

جان در میان نهاد نسیمی چو شمع از آن
در سلک عاشقان جمالت مجال يافت

Yeddinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Sənsiz ürək iki dünyanın nemətlərindən də usandı. Xoş o adamın halına ki, səninlə bir anlıq vüsala çatdı.
- 2- Sənin köyündə yerə yıxılan bir gəda həm dəyər, həm izzət, həm cah və həm cəlalə çatdı.
- 3- Şamın önündə, gözəllik işığı görmüş kəpənəyə yamaqdan başqa bir seçim yoxdur.
- 4- Sənin adını çəkən yorğun aşiq, həyatın ləzzətini və canın dadını sözdə gördü.
- 5- Sənin zövq və halını dərk edən tələbə, xanəgah və məktəbdən əl çəkdir.
- 6- Mənim xəyalımda sənin xəyali təsvirin, bütün (gerçək) təsvirləri və dünyanın görüntüsünü məhv etdi.
- 7- O saçın və xalın tələsi ilə dənini görən quş, çətin ki qurtulmağı düşünə bilsin.
- 8- Eşq Kərbəlasına susuz gedən şəhid, sənin saf suyunda cənnətin Kövsər çayını tapdı.
- 9- Eşq əhlinin şənlisi və qəmi yardır. Xoş o aşiqin halına ki, eşqin qəminə qovuşdu (qəm ilə şənlik eynidir).
- 10- Sənin vüsəlində bir anlıq həmdəm olan biri, ömürlük ölməz olub, vüsəl dünyasına çatdı.
- 11- Nəsimi ona görə canını şam kimi yandırdı ki, sənin aşiqlərinin cərgəsinə gəlmək imkanına nail oldu.

YEDDİNCİ QƏZƏL

Müzərə bəhri, variant-2

- Sənsiz usandı könülüm, dardə, məlalə çatdı,
Xoş halına onun ki, bir gün vüsala çatdı.
- Xoş halına onun ki, qarşında bir gəda tək,
Baş qoydu torpaq üstə, cahü-cəlalə çatdı.
- Tən etmə sayqısızca, pərvanə odda yansa,
Yox çarəsi, nə etsin? Şəmi-camalə çatdı.
- Aldı yarın sorağın, səhrayə düşdü aşiq,
Buldu həyat bulağın, bir özge halə çatdı.
- Tutdu xəyali- zülfün, atdı iki cahani,
Hər nəsnəyi buraxdı, yürək xəyalə çatdı.
- Hal əhli yoxdur artıq məktəbdə, xanəgahda,
Məna yükü boşaldı, söz qalmaqla çatdı.
- Zülfün tələ, xalın dən, canım quşu nə etsin?
Dənlə yuva umurdu, o zülfü-xalə çatdı.
- Eşqin şəhidi oldu o təşnə Kərbəladə,
Kövsər çayından içdi, şəhd ilə balə çatdı.
- Eşdir kədərle şənlük, eşqin yolunda, ey can,
Nadan həqiqət umdu, məkr ilə alə çatdı.
- Kim daddı birə anlıq, yarın vüsəl camından,
Ölməzliyə qovuşdu, kamü-kəmalə çatdı.
- Fürsət bulub Nəsimi, can verdi yar yolunda,
Cananə nail oldu, axır vüsala çatdı.

ای سایه‌ی الهی ظل همای زلفت
جان ما اسیر زلفت سر ما فدای زلفت

زلفت به هر دو عالم نفروشم ای بری‌وخ
کین مختصر نباشد عشر' بهای زلفت

کی جاودان بماند اندر بقا چو رویت
جان‌ی که نیست او را در سر هوای زلفت

چون جان ماست زلفت ای جان تو جان ما را
جان‌ی که هست در تن باشد برای زلفت

در دور چشم و زلفت ز احیای روح قدسی
صد محشر است هر دم در حلقه‌های زلفت

ای فتنه‌ی خلائق عین سیاه مست
غوغا گرفت عالم از های های زلفت

تا از صبا شنیدم زلف تو را پریشان
آشفته است حالم هر دم برای زلفت

زلفت دو تاست ای جان لیکن ز روی وحدت
در عالم هویت یکتاست تایی زلفت

دارم ز چین زلفت صد خاتمه پر ز عنبر
ای مطلع تجلی حسن و خطای زلفت

پیرحانشکن نگویم زلفت تو را که هر دم
جان می‌دهد در اشیا بری وفای زلفت

ای مشرق هویت دارالسلام رویت
وی مسکن سمادت ظلمت سرای زلفت

شد هادی نسیمی زلفت به حور و جنت
ای بر هدی نهاده ایزد بنای زلفت

Səkkizinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Ey yarım saçının kölgəsi, sənin xoşbəxtlik quşu (Huma) kimi kölgən var vəsən Tanrının kölgəsisən. Canlar sənin saçına asir, ürəklər sənin saçına fəda olsun.

2- Sənin saçını iki aləmə satmaram, onun dəyəri daha bahadır.

3- Sənin saçının həvəsində olmayan bir can heç vaxt ölməzliyə çata bilməz.

4- Ey canımızın canı, sənin zülfün bizim canımızdır və canımız sənin zülfün üçün qurbandır.

5- Sənin üzünün və saçının halqalarında, müqəddəs ruhun (Tanrı) mərhəmətindən yüz qiyamat var.

6- Sənin fitnəli gözün xalqın canına bələdir və saçından düz-dünyanı hay-həşir бүürdü.

7- Sənin saçının dağınmıqlığını Səba yeli mənə deyəndən bəri halım pərişandır.

8- Saçın ikidir (iki hürükdür), ancaq "vəhdət" (birlik, hər şey Tanrıdır) dünyasında mahiyyətə birdir.

9- Sənin saçından bir ev boyu ənbər (ətir) var. Parlaqlıq (parlaq üz) sənin saçından doğur (saçın kənara çəkilsə, üzün görsənər).

10- Sənin saçına vəfasız deyə bilmərəm, çünki onun vəfa qoxusu hər an əşyalara can verir.

11- Ey mahiyyət dünyasının gündoğan yeri, sənin cənnət kimi üzündür. Və ey səadət məskəni, sənin qaranlıq saçlarındır.

12- Tanrı sənin saçını məqsədə çatmaq üçün bələdçi edib. Sənin saçın məni cənnətlə hürilərə tərəf çəkib apardı.

SƏKKİZİNCİ QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant-6

Tanrının yerdə gözən kölgəsidir yar zülfü,
Bağlayıb canları zəncirə əsir, yar zülfü.

İki aləm verə bilməz dəyərin, qiymətini,
Gəl burax aləmi, tut eşq ilə bir yar zülfü.

Bağlanıb zülfə ölümdən olur azad, əlbət,
Aşiqin cümlə xəyalında gəzir yar zülfü.

Cananın zülfünə ver can, yeni can bul iştə,
Ürəyin mülkünə sultanla əmir, yarı zülfü.

Saçının qıvrımı məhşərdi, qiyamətdi sənin,
Dinlə şimşəkləri göylərdə nə der? – yar zülfü!

Bu nə qövqədi? Günəş gözlərini vəsf eylər,
Bu nə həngamə? Arar gənc ilə pir yar zülfü.

Saçın əlvalını yel söylədi, düşdüm haldan,
Gah durur, gah dağılır, gah da əsir yar zülfü.

Ayırırsa ikiyə saçlarını, aldanma,
Canımı almaq üçün məqsədi bir, yar zülfü.

Açılıbdır, dağılıbdır, tökülüb sinələrə,
Doldurub aləmə zövq ilə ətir yar zülfü.

Üz bütöv aydı, saçır Tanrı nurun, eşq ışığın,
Bir qaranlıq gecədir, dop-dolu sirr yar zülfü.

Vəd edib canım ala, gözləyirəm səbr ilə mən,
Əminəm etməyəcək sonra məkir yar zülfü.

Ey Nəsimi, sənə uçmaqla tamu öyrədəcək,
Qulaq as, əmrinə uy, gör nə deyir yar zülfü.

می کشد چشم تو از گوشه به میخانه مرا
می کند زلف چو زنجیر تو دیوانه مرا

شسته بودم ز می و جام و قدح دست ولی
می برد بنام لبت بر سر پیمانہ مرا

به هوای لب میگون تو گر خاک شوم
ذره ای کم نشود رغبت میخانه مرا

رخ مپوشان ز من، سوخته صدفبار چو شمع
شوق روی تو به یک شعله چو پروانه مرا

ترک سودای سر زلف سیاحت نکتم
گر به صد باره کنی همچو سر شانه مرا

مدهای زاهدیم از شاهد و می توبه که نیست
چو تو گوششی که بود قابل افسانه مرا

گر طلسم تن من بشکنند ایام هنوز
گنج پنهانست در این منزل ویرانه مرا

در جهان تا بود از قبله و محراب نشان
قبلیه ی جان نبود جز رخ جانانه مرا

دانه ی خال تو آن روز که دیدم گفتم
دام زلف تو کند صید به این دانه مرا

صاحب تاج و نگینم چو نسیمی تا هست
بر سر از خاک رهش افسر شاهانه مرا

Doqquzuncu qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Sənin gözün məni küncdən meyxanəyə çəkir. Sənin zəncir kimi saçın məni dəli edir.

2- Mey, cam, piyalədən əl üzmüşdüm, ancaq yenə də dodağın məni içməyə sövq edir.

3- Əgər sənin şərab kimi qırmızı dodağın üçün ölüb torpağa dönsəm, yenə də meyxana həvəsi başımdan çıxmaz.

4- Şam kimi üzünü mənim tək yüz dəfə yanmış aşıqdan çevirmə. Sənin odun məni pərvanə kimi yandırır.

5- Məni daraq kimi sındırıb, yüz tikə etsən də, sənin qara saçının sevdasından əl çəkmərəm.

6- Ey zahid, məni sevgilidən və meydən tövbə etməyə çağırma. Məndə sənin əfsanəyə meyilli qulaqlarından yoxdur.

7- Günlər mənim tənimin tilsimini sındırsa, görərsən ki, bu viranədə nə xəzinələr var.

8- Nə qədər ki dünyada mehrabla qiblədən əsər-ələmət var, mənim qibləm yarın üzü olacaq.

9- Sənin dən kimi xalını gördüyüm gün başa düşdüm ki, saçın o dənlə məni çəkib, tora salacaq.

10- Ey Nəsimi, nə qədər ki, onun ayaq tozu mənim başımın tacıdır, biz şahlığın tacına və üzüyünə yiyəyik.

DOQQUZUNCU QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant-2

Ey xumar-gözlüm, qəmindən məskənim meyxanədir,
Çək məni zənciri-zülfə, söylə, bir divanədir.

Əhdü -peyman eyləmişdim içməyim mey, amma ki,
Al dodaqların görəndə, son seçim peymanədir.

Eşqdən öldüm, sovurdu torpağım yellər göyə,
Ey əcəb, hala ayıqlıq bilmirəm aya nədir?

Şam kimi həm ağla, həm gül aşıqın əhvalına,
Başına, yandıqca candan fırlanan pərvanədir.

Bax, daraq yüz dil açıb söylər çəkin saçdan, çəkin,
Bir rəqibdir, kim inanar, xeyri məndən yanədir.

Tövbə qıl, zahid deyər, meyxanədən, cananədən,
Söyləyin sussun, bu sözlər aşıqə əfsanədir.

Bağlı qəlbim tilsimin sındır, açılısın sirləri,
Mın xəzinə gizlədibdir, baxma ki, viranədir.

Eşq dinimdir, gözəllik məzhəbim, səhra evim,
Ta canım var təndə, canım qibləsi cananədir.

Qonmasın, bəs neyləsin biçərə könlüm zülfünə,
Bir ipəkdən tor qurub, mirvari xalın danədir.

Ey Nəsimi, səcdə qıl torpağə, qonsun başına,
Hər ayağından qopan toz tac kimi şahənədir.

در عالم توحید چه پستی و چه بالا
در راه حقیقت چه مسلمان و چه ترسا

در کشور صورت سخن از ما و منی نه
در ملک معانی نبود بحث من و ما

در نقش صفت نام و نشانی نتوان یافت
آنجا که کند شمعش معی نور تجلّا

ذرات جهان را همه در رقص بیایی
آن دم که شود پرتو خورشید هویدا

در روی تو از ذات بود غایت کثرت
وحدت بود آن لحظه که پیوسته شد آنجا

انجام تو آغاز شد آغاز تو انجام
چون دایره‌ی ذات نشانی ز سر و پا

بشناس تو خود را که شناسای خدایی
روشن شود ای خواجه تو را سرّ معما

و زانکه بخود راه تو امروز نبردی
ای بس که به دندان بری انگشت تو فردا

مستان الستندگانی که از این جام
در بزم ازل باده کشیدند به یکجا

این است ره حق که بیان کرد نسیمی
والله شهیداً کفی بالله شهیداً'

Onuncu qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Təvhid məqamında "aşağı"- "yuxarı" yoxdur və həqiqət yolunda fərq etməz, (tərsa) xristian olasan, yoxsa müsəlman.

2- İdeyalar (surətlər) ölkəsində "sən"- "mən" sözü yoxdur və məna dünyasında "biz"- "siz" sözünün anlamı yoxdur.

3- O yerdə ki gözqamaşdırıcı işıq parlayır, görüntülərin hamısı eynidir və ad ilə nişanda bir-birindən seçilmir.

4- O zaman ki günəşin şüası peyda olsa, dünyada bütün zərərlərin rəqs etdiyini görərsən (Bu beytlər əslində Platonun "ideyalar dünyası" nəzəriyyəsinə eyməmdir).

5- Sənin üzündə zətən kəsət (dağınıqlıq, çeşidlilik) var, ancaq oraya (Tanrıya) qovuşan vaxt vəhdətə (birliyə) çatır. Yəni insan doğulandan kamilliyə doğru gedib, Tanrı ilə birləşməlidir.

6- Zat bir çevrə və dairədir, onda istənilən nöqtə həm başlanış, həm sondur və sənin də başlanğıcınla sonun eynidir.

7- Sən özünü tanı, çün Tanrının göstəricisisən. Özünü tanıdığın zaman müəmmmanın sirri sənin üçün aşkar olar.

8- Əgər bugün özünü tanımasan, sabah heyfslənəcəksən.

9- Əzəldə, birlikdə (biz aşıqlar) "Ələst" şərabından içdik. Ələstə berəbbukum? (Tanrınız deyiləmmi?). Əraf surəsi, ayə 172: Xatırla ki, Tanrı bir zaman Adəm oğullarının bellərindən gələcək nəsilərini çıxardıb, özlərinə şahid tutaraq, soruşdu ki "mən sizin Rəbbiniz deyiləmmi?". Onlar cavab vermişdilər "Bəli, Rəbbimizsən".

10- Haqq yolu Nəsiminin dediyi bu sözlərdir və Tanrı bunu bilir. Tanrının şahidliyi bu sözlərin haqq olduğuna yətər.

ONUNCU QƏZƏL Müzərə bəhri, variant -2

Yüksək, aşağı bilməz Tövhid¹ məqami, ey can,
Haqq yolçusu seçilməz, tərsadı ya müsəlman.

"Mən" - "sən" sözlün yığışdır, Surətlər ələmində,
Məna göyündə ancaq insan gərəkdə, insan!

Haqq nuri parlayınca, birdir bütün boyaqlar,
Göydən seçilməz ulduz, parlaq günəş doğan an.

Gün saçların açınca, bir qız kimi saçınca,
Hər zərəddir önündə, bir rəqsə qalxan oğlan.

Hər damcı bir dənizdir, dəryayə çatdığı an,
Can qurtarar özündən, təklidən, ayrılıqdan.

Başlanğıc ilə sondur, hər nöqtə özlüyündə,
Bir çevrədir bu dünya, bir çevrədir bu dövran.

Sən Tanrının vücudi, həm Tanrının nişanı,
Sən Tanrını ararsan? İlk öncə qəlbini an.

Qəbrə nə fərqi vardır, yoxsul bu, yoxsa sultan?
Dərhal düşün nəsən sən? Ta olmayınca peşman.

Canan şərabın içdik bizlər əzəl günündə,
Cananla ilk gündən, bağlandı əhdü-peyman.

Hər söz ki söylədin sən, Haqdandı, haqqı söylər,
Heç şübhə yox, Nəsimi, Tanrı bilir ki, haqsan.

¹ Tövhid və Surət ələmləri İrfanda Tanrıya və ideyalara (surətlərə) məxsus ələmlərdir. Tövhid həm də Vəhdət-i vücuda işarə edir, yəni insan Tanrıdan ayrı deyil, onun özüdür.

۱۶
ای سسر زلفت که رویش کسی نمی بیند بخواب
در تب است از تپش خورشید رویت آفتاب
عالم از نور تجلی کرد نورانی رخت
گرچه زلفت چون شیب قدر است و رویت ماعتاب
آنکه پیش خط و غالت چون ملکه در سجده نیست
هست ایلمی که هست از نار جرمان در عذاب
با دم جان پرورت انقاس عیسی بسته نطق
بیش تاب زلف و رویت گشته مریم رشته تاب^۱
قله‌ی تحقیق من کوی تو و وصلت حیات
جفت جاوید من و روی تو و لعلت شراب
طره‌ی طراز زلفت سوره‌ی رحمان عرش
غمزه‌ی غمناز عینت معنی ام‌الکتاب^۱
هر که وا غیر از تو باشد آرزویی در جهان
نشانه‌ای باشد که جوید آب حیوان در سراب
کی کند میل نعيم و نعمت و مستی کسی
کز ایت نوشیده باشد شربت ناز و عتاب
چون وجود غیر ممنوعست شرکت منتفیست
با جمال خویش باشد حسن رویت را خطاب
از رخت نور تجلی دیده اکنون چون ندید
از ایت جز "لن ترانی" کی بود او را جواب
می کند شرح "الم نشرح" نسیمی از رخت
ای رخت "انا فتحنا" از تو شد این فتح باب

On birinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Sənin üzünü yuxuda da heç kim görə bilmir. Sənin günəş kimi parlayan üzündən günəşin vücudu tab edərkən yanır.

2- Baxmayaraq ki, zülfün Qədr gecəsi və üzün ay kimidir, Tanrının nurundan üzün günəş kimi parlayır.

3- Sənin üzündəki xətt (narın tük) və xala mələklər kimi səcdə etməyən yalnız şeytandır ki, cəhənnəm odundan əzəbdədir.

4- İsanın nitqi sənin canverici nəfəsindən açıldı və Məryəm sənin üzünün və saçının qıvrımlarını görüb, ip əyirən qadına döndü.

5- Mənim axtarış qibləm sənin köyündür. Sənin vüsəlin həyatımdır. Sənin üzün mənim daimi xəyalımdadır və şərabım dodaqlarındadır.

6- Sənin yolkəsən saçların göylərin Rəhman surəsi və gözlərinin qəməzəli işvəsi Quranın anlamıdır.

7- Hər kimin səndən başqa bir arzusu var, o, ilgümdə su axartan bir susuz adama bənzər.

8- Sənin dodağında naz və imtina şərbətini içən nə sərvət, nə nemət, nə də ləzzətlə kefilik həvəsini daşıyır.

9- Sən varkən, başqası ola bilməz. Sən öz üzünə qarşı durub özünə xitabən danışırsan.

10- Sənin üzündə parlaq işıq görən, dodağında "Məni görə bilməzsən" sözündən başqa nə eşidə bilər? (Dodağın elə incədir ki, gözə görünmür. Musaya Sina dağında Tanrı dedi: "Lən tərəni": "Məni heç vaxt görə bilməzsən".)

11- Nəsimi "Ələm nəşrəh" sözünü sənin üzünə baxıb, şərh edir. Sənin üzün "İnna fətəhna" sözüdür və ondan bu qarış mənə açıldı. (Ələm nəşrəh ləkə sədrək: Şərh surəsinin başlanğıcıdır. "Sənə ürəyini açıb, genişləndirmədikmi?". İnna fətəhna ləkə fəthən mübinən: Fəth surəsinin başlanğıcıdır. "Sənə ap-açıq bir qələbə qazandırdıq".)

ON BİRİNCİ QƏZƏL

Həzək bəhri, variant -8

Röyaya da gəlməz gecələr o qara saçlar,
Od tutdu günəş, yoxsa üzün gördümü, ey yar?

Sinamı¹ o sima? Bu nə saçmaq, nə təcəlla!
Əhya gecəsi zülflərin, ay tək üzün var.

Hər kim sənə baş səcdəyə qoymaz inadından,
İblisdi yaqin, Tanrının əmrin edir inkar.

Zülfün düşüüb, tor toxuyar Məryəm ipəkdən,
İsa nəfəsindən dil açıb, xalqa çəkər car.

Vəslin mənə məzhəbdi, evin qibləm olubdur,
Badə mənə həmdəm, üzün olmuş mənə dildar.

Saç baş götürüb ərsə oxur sureyi-Rəhman,
Quranı yozur qaşların, əsrar açır, əsrar.

Bədbəxt o susuz ki, su arar səndən uzaqda,
İlgümdə həyat çeşməsi axtarmağa oxşar.

Bircə öpüşün sultan edər yolçu, gədəni,
Artıq nə gərək aşıq üçün sərvət ilə var?

Səndən sora kim vardı ki? Sən cümlə cahansan,
Göstər özünü kəndinə, dursun yana əğyar.

İncə dodağın görməyə cəhd etsəm, alınmaz,
Musa görəməz Tanrını, olmaz ona aşkar.

Çöhrəndən "Ələm nəşrəh"² i öyrəndi Nəsimi,
Ta, "Enna Fətəhna" sözünün təfsirin anlar.³

¹ Sina: Tanrının Musaya təcəlla etdiyi Tur dağının yerləşdiyi çöl

² Ələm nəşrəh ləkə sədrək?: "Sənəni səninçün açmadıqmi? (Üzərini genişləndirmədikmi?)". Quran. Şərh surəsi, 1-ci aya.

³ Enna fətəhna ləkə fəthən mübinə: "Səninçün ap-açıq bir zəfər qazandırdıq".

آنکه بر لوح دلت خطی الهی دانست
بندهی عشق الهی شد و شامی دانست

زلف و رخسار تو اش کی رود از پیش نظر
آنکه او نقش سفیدی و سیاهی دانست

چشم و ابروی تو را قدر که دا ند جز من
قیمت ترک کماندار سپاهی دانست

گرچه راز دلم از اشک عقیقی شد فاش
منکر دل سه به از چهره ی کاهی دانست

آنکه می گفت که روی تو به مه می ماند
چون نظر کرد به روی تو کماهی دانست

وصل یار آب حیات است و روانبخش آن آب
از میانش به کنار آمد و ماهی دانست

تا دلم عابد روی تو شد ای کعبه ی حسن
طاقتی کان به جز این بود مناهی دانست

بجز از کار غمت هرچه دلم کرد آنرا
همه بی حاصلی و عمر تباهی دانست

دهنت عالم غیب است و میان سیر دقیق
این کسی را که تو اش پشت و پناهی دانست

گرچه مانند به رخت لاله ولی نتواند
هر گیاهی صفت مهر گیاهی دانست

واحد مطلقی اما نتوانست ابلیس
این صفت را ز دورویی و دوراهی دانست

تا به رخسار تو شد چشم نسیمی بی تا
عارف حق شد و از فضل الهی دانست

On ikinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Sənin ürəyinin lövhəsində Tanrının xəttini və yazısını bilən şəxs eşq bəndəsi oldu və padişahlıq etdi.

2- Gözləri ağrı-qaranı seçən bir adamın haçan sənin saçınla üzün gözünün qarşısından gedər?

3- Sənin gözlə qaşının qədrini məndən başqa kim bilər? Ordu adamı bilər ki, kaman tutub, ox atan Türk nə deməkdir.

4- Ürəyim sirri yaqut kimi göz yaşından ifşa olsa da, ürəyi qara inkarçı yalnız mənim sarı bənizimi gördü və eşqimi ondan sezdii.

5- Sənin üzünü aya bənzədən kəs, aya baxıb elə ayı da gördü.

6- Yarın vüsali həyat suyudur və can bağışlayır. Balıq bunu o dənizin hər yerini üzdü və başa düşdü.

7- Sənin Kəbə kimi gözəl üzünə ibadət edəndən sonra ürəyim bundan başqa hər hansı ibadəti pis sandı.

8- Sən dərd işindən başqa, ürəyim nə qədər çalışsa da, onu hasilsiz və səmərəsiz gördü.

9- Sənin ağzın qeyb ələmi və belin dəqiq sirdir. Bunu sənin kimi arxası olan birisi yaxşı bilir.

10- Lalə sənin üzünə bənzəsə də, hər bitkidə məhəbbət olur.

11- Sən mütləq vahidsən (İnsan Tanrıdır), ancaq İblis bunu bilməyib, ikiüzlülük və riyə üzündən bunu başa düşə bilmədi.

12- Sənin üzünə Nəsiminin gözü açılıb işıqlanandan sonra, o, Haqq aşıqı oldu və bunu Tanrının fəzlindən (Fəzl həm Fəzlullah Nəimi ola bilər, həm də tanrının mərhəməti) gəldiyini bildi.

ON İKİNCİ QƏZƏL Rəməl bəhri, variant -6

Kim üzündə oxudu Tanrı sözün, can buldu,
Kim olub sevgi qulu, aləmə sultan oldu.,

Hər kimin seçsə gözü ağ-qaranı, vay halına,
Ağ üzü, qarə saçı görcək işi müşküldü.

Yay qaşın, kiprik oxun qədrini hər qul bilməz,
Hansı düşmən ox atan türkü görüb, qurtuldu?

Qanlı göz yaşım edib eşqimi ifşa hamıya,
Rəqib eylər onu inkar, nə həyasız quldu!

Kim bir an gördü bütöv ay kimi parlaq üzünü,
Bir hilal tək boyu qatlandı, üzüldü, soldu.

Bir bəliqdır vurulan, sevgi suyundan doymaz,
Bircə anlıq belə ayrılsa dənizdən, öldü.

Eşqimin qibləsidir yar üzü, mehrabı qaşı,
Bundan özgə mənə yaddır bütün aləm, çöldü.

Kim ki yar dərdi, bəla sevgisi yox qəlbində,
İki dünyanı qazansa, yenə də yoxsuldu.

Qeyb dünyasıdı, sirdir dodağın, incə belin,
Mən üçün dərd vətəndir, sənin eşqin yoldu.

Əldə bədə, ürəyində qara, al-üz lalə,
Sənə bənzətdi özün, bax necə nadan koldu.

İnsanın Tanrılığın bilmədi məğrur İblis,
Etmədi səcdə, onun ağına aləm güldü.

Üzünü gördü Nəsimi, dönüb arif oldu,
Tanrının Fəzli ilə qəlbi dəmadəm doldu.

مرغ عرشیم و قاف خانەیی ماست
کن فکان عرش آشیانەیی ماست

جمد مشکین و زلف وجهه الله
دام دل عین و خال و دانەیی ماست

ای فکو کی! دم از فصوص^۱ مزن
ذات حق فارغ از فسانەیی ماست

ز آن حرام است بر تو می خوردن
کین شراب از شراب خانەیی ماست

بی نشان ره به ذات حق نبیری
آن نشانه سوی نشانەیی ماست

گسر طلبکار ذات یزدانی
وجه بی عذر و بی بهانەیی ماست

آنچه اشیا وجود از او دارد
گوهر بحر بیکرانەیی ماست

نام صوفی مبر که آن دلبر
فارغ از ریش او و شانەیی ماست

آتش شرک سوز و کفر و گداز
نار توحید یک زبانەیی ماست

ننه نرنای ما الف ب نیست
مست عشقیم و این ترانەیی ماست

چون نسیمی همه جهان امروز
سرخوش از بادە شبا نە ماست

On üçüncü qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Haqq quşuyuc və Qaf dağı evimizdir. "Ol" dedi ("Kun-fiyəkun" sözü Quranda bir neçə dəfə gəlib, yəni Tanrı "ol" dedi və oldu), göylər yuvamız oldu.

2- Qara saç, onun qıvrımı və Tanrının üzü, göz və xal isə bizim dənimiz və tələmiz oldu.

3- Ey Fukuki, Füsudan danışma (Mövlana ilə birlikdə Konya şəhərində yaşayan fəlsəfəci arif Sədrəddin Qunavinin "Fukuk-ul-füsus" əsərinə işarə edir. Dolayısı ilə demək istəyir ki, ey fəlsəfəçi, fəlsəfi arqumentlərdən bizim yanımızda danışmağa gərək yoxdur). Tanrının zatının bizim dediyimiz əfsanələrə ehtiyacı yoxdur.

4- Sənə buna görə şərab haramdır ki, bu şərab bizim meyhanəmizdəndir (Mövlana dəfələrlə bu termini işlədir: "Bu şərab bizim içimizdəndir. Kənardan olan şərab haramdır").

5- Nişansız, Tanrıya yol tapmaq olmaz. O nişan bizim nişanımızdır.

6- Tanrının üzünü görmək istəyirsənsə, bizim bəhanəsiz və saf üzümüzü gör.

7- Bütün əşyalar bizim sonsuz dənizimizin incisindən yaranıb.

8- Sufinin adını çəkmə. Bizim sevgilimizin onun saqqalına və bizim darağımıza ehtiyacı yoxdur.

9- Bizim vəhdət (birlik ideyası, Tanrı ilə insan birdir) odumuz şirk və küfrü yandırır.

10- Bizi vəcdə gətirən avazlar sözlərdən ibarət deyil. Biz sevgidən keflənmişik və bu bizim avazımızdır.

11- Bugün bütün dünya Nəsimi kimi bizim gecə içdiyimiz şərabımızdan keflidir.

ON ÜÇÜNCÜ QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant -6

Qaf dağında yuva salmış, ucalan Simurğam,
"Ol" dedi, göy vətənim oldu, məhəbbət dünyam.

Tələ zülfündə xalı dən kimi, can bir ac quş,
Onda var Tanrı üzü, mən qaragün, mən bir xam.

Tanrının dərkinə, ey can, nə gərək fəlsəfəyə?
İşə əsla yaramaz öylə xurafat, övham.

Bu şərab başqa şərabdır, içimizdən qaynar,
Bizə içmək halal olmuş, sənə olmuşsa haram.

Bizdə var Tanrı nişanı, bizə uy, bizdən sor,
O nişan olmasa səndə, bu yola yoxdu davam.

Tanrının güzgüsüdür doğru bir aşıq ürəyi,
Görmək istərsən əgər Tanrı, buyur, eylə salam.

Dal bu sonsuz dənizin diblərinə, inci ara,
Hansı bir inci ki, ondan törəmiş dünya tamam.

Erəməz Tanrıya sufi o uzun saqqalla,
Saf ürək lazim, əzizim, ala haqdan ilham.

Küfr ilə şirki yaxıb, məhvi elədi vəhdət odu,
Gözün aç Tanrını gör, Haqqı düşün, olma avam.

Tut sözün canını, mənasını, at hərfləri,
Sirdir, musiqidir, mahnıdır, baxsan bu kəlam.

Ey Nəsimi, şərabımdan olub aləm sərxoş,
Nəsnələr cümlə durub rəqsə, tutublar bayram.

امشب از روی تو مجلس را ضیایی دیگر است
دیده‌ها را نور و دل‌ها را صفایی دیگر است

شرمم از روی تو می‌آید بشر گفتن تو را
جز خدا کتر است اگر گویم خدایی دیگر است

تا نهادیم از سر در یوزه^۱ در کویت قدم
هر زمان از فضل حق ما را عطایی دیگر است

گرچه هست آب و هوای روضه‌ی رضوان لطیف
جنت‌آباد سر کوی تو جایی دیگر است

هر کسی در سر هوایی دارد از مهرت ولی
در سرما ز آتش عشقت هوایی دیگر است

نیست این دل قابل تبحار و درمان ای طبیب
درد بیمار محبت را دوی دیگر است

بر در سلطان گدا هستند بسیاری ولی
بر در آن حضرت این مفلس گدایی دیگر است

خانه‌ی مردم ز بس کز آب چشم شد خراب
هر نفس با آب چشم ماجرای دیگر است

چشم مستش گفت من هستم بلا‌ی جان خلق
گفتم ابرو غمزه‌اش گفت آن بلا‌ی دیگر است

گرچه دارند از گل رویت نوایی هر کسی
بلبل جان نسیمی را نوایی دیگر است

On dördüncü qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Bu gecə sənin üzündən məclisin başqa səfəsi, gözlərin başqa işığı və ürəklərin başqa səfəsi var.

2- Sənin üzünü görüb utanıram sənə bəşər deyim və əgər səni başqa bir Tanrı adlandırsam, küfr olar.

3- O gündən ki sənin köyünə dilənçi kimi ayaq basdım, hər zaman Tanrının mərhəmətindən hədiyyələr və bağışlamalar əldə edirəm.

4- Cənnətin ab-havası yumşaq və ürək oxşayan ola bilər, ancaq sənin gözəl köyünün başqa ab-havası vardır.

5- Hər kəsin beynində sənin məhəbbətindən bir həvəs var, lakin eşqin odundan mənim başımda olan həvəs başqadır.

6- Ey həkim, bu ürək müalicə olunması deyil. Məhəbbət xəstəsinə başqa dərman gərəkdir.

7- Sultanın qapısında çoxlu dilənçilər olar, ancaq sənin qarında olan mən müflis, başqa bir gədayam.

8- Xalqın evi gözümdən o qədər axan seldən xarab oldu ki, hər gün bu göz yaş ilə bir macərə yaşayıram.

9- Xumar gözləri dedi ki, mən xalqın xalının bəlasıyam. Dedim, bəs qaşları və qaş oynatmaqları necə? Dedi, onlar başqa bir bələdir.

10- Hamının sənin gül kimi üzündən bir bəhrəsi var, ancaq Nəsiminin bəhrəsi tamamilə başqadır.

ON DÖRDÜNCÜ QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant -6

Evimizdə bu gecə başqa işiq var səndən,
Göz nurun, qəlb səfasın alır, ey yar, səndən.

“Başqa bir Tanrıdı” söylərsəm, olur ağzınlıq,
Desəm “insandı”, xətdir, edirəm ar səndən.

Tanrının Fəzlini gördüm sənə üz tutduqca,
Bir gədayəm, mənə hər ləhzə gəlir var səndən.

Yeydi cənnət bağı, ancaq ki, sənin bağçanda,
Başqa bir sülhü -səfa var ki, verir bar səndən.

Hər kəsin bir yarın eşqində başında havası,
Məndə “sən” fırtınası, gəl mənə qurtar səndən.

Ey həkim, boş yerə dərdimlə durub uğraşma,
Sevginin xəstəliyəm, gəlməyəcək kar səndən.

Üz tutar padişahın qəsrinə çoxsaylı gədə,
Amma mən başqa gədayəm, umar ilqar səndən.

Göz yaşım sel tək axıb, xalq evini məhv etdi,
Dünyada qalmadı sağ birçə də divar, səndən.

Dəli oldum qaşına, yaxşı ki üz gizlətdin,
Gəlmədi şükri ola ki, başqa bələlər səndən.

Bağda hər bülbülə baxsan, oxuyar bir mahnı,
Bax, Nəsimi oxuyur başqa bir əsrar səndən.

1
یارب چه شد آن دلبر عیاره‌ی ما را
کازرد به هجران دل صد پاره‌ی ما را

بر اوج سعادت تو نگه‌دار خدا را
از نقص زوال آن مه سیاره ما را

با تیغ جفا دست فراقش بگشاید
هر دم جگر خسته‌ی خونخواره‌ی ما را

داریم امیدى به ره لطف الهى
کاید به سر این بخت سیه‌کاره‌ی ما را

در عالم تحقیق چو نظاره‌ی من اوست
من ناظرم او منظر نظاره‌ی ما را

در گوش لب او به نهانی که رساند
حال دل سرگشته‌ی آواره‌ی ما را

جز وصل رخ دوست در این دورنسیمی
چاره که کند این دل بیچاره‌ی ما را

On beşinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Tanrım, o adamaldadan sevgilimiz necə oldu? Bizim yüz tikə olmuş ürəyimizi incitdi.
- 2- Yarəb, o seyr edən bütöv ayımızı hilal olub, zavala uğramaqdan sən saxla.
- 3- Cəfa qılıncı ilə hər an onun ayrılığı bizim qanla dolmuş ciyərimizi parça-parça edir.
- 4- Tanrının mərhəmət yoluna ümidimiz var. Ümid edirik ki, bəxtimizin qaralığı sona çatacaq.
- 5- Bizim avarə ürəyimizin əhvalını onun dodağına kim gizlicə deyəcək?
- 6- Axtarış dünyasında, mənim gözüümün önündə o durur. Mən baxdığım yalnız onun üzüdür.
- 7- Ey Nəsimi, bu dövrdə, bizim çarəsiz ürəyimizin çarəsini yar üzündən başqa kim edəcək?

ON BEŞİNCİ QƏZƏL Müzərə bəhri, variant-1

Yarəb, nə gəldi, sevgili dildarə gəlmədi,
Hicranla etdi qəlbimi yüz parə, gəlmədi.

Qoyma hilalə dönsün o parlaq, bütöv Ayı,
Qoydu məni fəlak kimi avarə, gəlmədi.

“Qan içrədir ciyər”, dedi, yalvardı, sızladı-
Ağzın açıb, qan ağladı hər yarə, gəlmədi.

Saqqal-saçım ağardı, qara bəxt ağarmadı,
Nə bir ümüd buraxdı, nə bir çarə, gəlmədi.

Gizlicə söylə gül dodağın görsən, ey Səba,
Vədin unudumu? Nə gəlib yarə, gəlmədi?

Durmuş gözüüm önündə hər an dilbərin üzü,
Ömrüm tükəndi, oldu gözüüm qarə gəlmədi.

Səbr et, Nəsimi, çarə fəqət yar vəslidir,
Yardan gileylənib, demə əgyarə, gəlmədi.

زلف تو شوب قدر من و رخ مه عید است
وز حسن تو اندیشه‌ی ادراک بعید است

ابروی تو هر یگ مه عیدست از آنرو
در عالم از ابروی تو پیوسته دو عید است

تا روی تو را د یدهام ای سرو گل اندام
روزم همه چون طالع و بخت تو سعید است

هرگز نفسی در دو جهان شاد مبادا
آن دل که ز درد تو به درمان نرسیده است

رخصت ندهد عقل اگر خوانمت انسان
از سان خدا روی بدین سان که شنیده است

دانی که ز عالم برد ایمان به سلامت
آن دل که به فکر سر زلفت گرویده انست

خالسی نبود تا ابد از نور تجلی
آنرا که به رخسار تو بینا شده دیده است

تا قبله‌ی عشاق تو از روی تو شد فاش
چون طاق دو ابروی تو محراب خمیده است

تا وصف رخت در قلم آورد نسیمی
خط بر ورق حسن رخ ماه کشیده است

On altıncı qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Sənin saçın mənim Qədr gecəm, üzün bayram ayıdır. İnsan beyni sənin gözəlliyinin həddini dərk edə bilməz.

2- Sənin hər bir qaşın bir ayparadır, ona görə aləmdə iki bayram var.

3- Ey gül kimi bədəni olan sərv, sənin üzünü görəndən bəri günüm sənin taleyin kimi xoşbəxtliklə keçir.

4- Sənin dərdinlə dərman olunmayan könül heç zaman şad olmasın.

5- Səni insan adlandırsam, ağıl bunu qəbul etməz. Hansı aqıl Tanrüzünü insan üzü görməyib ki?

6- Yalnız sənin zülfünün küfrünə tapınan adam ömrünün sonuna kimi imanını qoruya bilər.

7- Gözü sənin üzünə açılan adamsonsuzluğa kimi Tanrı ışı-ğından bəhrələnər.

8- Sənin üzündən, aşıqlərin qibləsinin nə olduğu ifşa olundu. Sənin qaşların məhrab (məsciddə imamın namaz qıldığı xüsusi yer) kimi əyridir.

9- Sənin üzünün vəsfini edərkən, Nəsimi ayın gözəlliyi üstünə xətt çəkdi.

ON ALTINCI QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant-6

Saçın Əhya gecəsi, ay tək üzün bayramdır,
Səni dərk etməyə insan usu¹ kütdür, xamdır.

İki qaş ayparadır, parladı bayram gecəsi,
“İki bayram” o iki qaşın üçün eyhamdır².

Baş göyə qaldırılı, seyrə günəş tək çıxalı,
Taleyin tək günüm ağ, nəşəsi kamil, tamdır.

Doğru bir aşıqə yar dərdi bütün dərmandır,
Yar verən ağu şərab, ağırsı ləzzət, kamdır.

Sənə insan deməyə qıymadı aqlım, dərkim,
Səndə var Tanrı üzü, bilməyən insan xamdır.

Saçının küfrünə³ uymaq inamın zirvəsidir,
Allah-Allah, bu əsl dindir, əsl İslamdır.

Kim ki baxsa üzünə, gözləri qeybə açılır,
Ona hər ləhzə təcəlla işığı ilhamdır.

Səcdə et, görsən o mehrab kimi əyri qaşı,
Üzü Kəbə, gözü qiblə, saçı bir ehamdır.

Ta Nəsimi üzünün vəsfin edir, ay utanır,
Ay vurulmuş sənə, söylər: “o mənim dünyamdır”.

¹ Us: ağıl

² Sufilərin iki bayramı olur.

³ küfr: pərdə

غرقه‌ی دریای عشقش حال ما داند که چیست
این سخن آسوده بر ساحل کجا داند که چیست

حال آن زلف پریشان بشنو از من مویه‌مو
کمان پریشانرا گرفتار بلا داند که چیست

عشق چنان در دلم گنجیست از اندیشه بیش
گوهر آن گنج را قیمت خدا داند که چیست

در میان جان ما و زلف عنبر بوی دوست
هست اسراری که آن باد میا داند که چیست

نا توان از چشم یارم وز آیش جویم شفا
اینچنین بیمار قدر آن دوا داند که چیست

تا ابد ما بیم و روی ساقی و جام شراب
رمز عارف صوفی صاحب صفا داند که چیست

صوفی خلوت‌نشین از خاتمه دارد خبر
حاصل میخانه رند آشنا داند که چیست

روی ساقی در مقابل موسی ازنی از چه گفت
معنی این رمز را مست لقا داند که چیست

آنچه در حسن تو هست ادراک صورت بین کجاست
بگرد بازاریش تواند گفت تا داند که چیست

می‌کند قیمت به صد جان بوسه‌ی لعل لبش
هر که این کالا شناسد این بها داند که چیست

چون نسیمی هر که شد دیوانه‌ی حسن و عیش
حلقه‌ی زنجیر آن زلف دو تا داند که چیست

On yeddinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Eşqinin dəryasında qərç olan adam bizim halımızı başa düşə bilər. Bu sözü sahilə dinc dayanan adam haradan bilsin?.
- 2- O dağınıq saçın əhvalını bircə-bircə məndən soruş. O dağınıq saçı ancaq bələdən dağınıq və pərişan bir adam başa düşər.
- 3- Sevgilinin sevgisi qəlbimdə düşüncədən də artıq bir şeydir. O xəzinənin dəyərini yalnız Tanrı bilər.
- 4- Bizim canımız və yarın ənbər (bir cür ətir) qoxuyan saçları arasında sirlər var ki, onu yalnız Səba yeli bilər.
- 5- Yarın gözü məni ayaqdan saldı. Onun dodağında şəfa və dərman arayıram.
- 6- Dünyanın sonuna kimi bir bizik, bir saçının üzü və bir də şərab. Arifin bu sirrini yalnız ürəyində səfa olan bir sufi başa düşə bilər (Nəsiminin Mövlana və Hafiz Şirazi kimi sufilərə mənfə baxışı varmış).
- 7- Xəlvət həyat yaşayan sufinin ancaq xanəqahdan xəbəri ola bilər. Meyxanədə yaşamağın hasilini və qazancını yalnız rind olan bilər (Rind ırfanda mentalitet, qanun və ümumiyyətlə, həyatdan azad birisinə deyilir).
- 8- Saçının (Tanrının) üzü Musanın öndündə niyə "Məni görə bilməzsən?" sözünü dedi?. Bunun anlamını yalnız Tanrının üzündən məst olan birisi bilər.
- 9- Zəhiri şeyləri dərk edən bir ağıl sənin gözəlliyinin dəyərini necə başa düşsün? O, sənin bazarında bir xəyli gəzib, bu sirri öyrənməlidir.
- 10- Bir busəyə qarşı yüz can istəyir. Bunu bazardan və qiymətlərdən başı çıxan birisi dərk edib qəbul edə bilər.
- 11- Nəsimi kimi, hər kəs ki gözəl üzünün dəlisi oldu, bilir ki, o ikiyə ayrılmış saçın zəncirinin nə qədər dəyəri var.

ON YEDDİNCİ QƏZƏL

Müzərə bəhri, variant-1

Eşq içrə halimi bu dənizdə batan bilər,
Sahildə keflə dincələn insan haçan bilər?

Viranə qəlbimi dağınıq saçdan al xəbər,
Viranənin içində nə varsa, ilan bilər.

Yar sevgisi xəzinədi, qəlbimdə gizlənib,
Tanrı tanıq bu sirrə, o sirri-nihan bilər.

Ənbər qoxan saçında qurub can quşu yuva,
Bir yel bilər bu sirri fəqət, bir də can bilər.

Oldum o məst gözlərinə xəstə, dərmanın-
Biçarə can arar... Dodağında nişan bilər.

Qəlbim arar piyalə ilə saqi hər zaman,
Bu sirri qəlbə dumduru piri -Muğan bilər.

Meyxanə hikmətin dəli bir rinddən soruş,
Bu sirri sufi dərk edə bilməz, yalan bilər.

Musayə Tanrı söylədi ki, "Mən görünməzəm",
Bu sirri yar üzün görübən, məst olan bilər.

"Bazari-hüsn" anlamını aşiqə soruş,
Dərk etməz özgəsi, bu busati tukan bilər.

Canan dodağı bir öpüşə yüz can istəyər,
Zərgər bilər qızıl nədi, qədrin o an bilər.

Hər kəs Nəsimi tək dəli olsa camalına,
Saç zəncirin öpüb, onu fəxr ilə şan bilər.

1- Sənin sevdanın sirrini daşımayan baş torpaq olsa yaxşıdır. Sənin qəminin yoldaşı olmayan adam şənlikdən uzaq olsa yaxşıdır.

2- Sərvin boyu uca və düzdür, ancaq ucaltıq, düzlük və gözəllikdə sənə çata bilməz.

3- Günəş sənin parlar üzünü yamsılsa da, Sənin sübhə bənzər üzün kimi parlar deyil.

4- Gözəllik, mehribanlıq və ürək çəkməkdə tayın yoxdur. Tənhalıqdan çıx və gör ki, heç kim sənə tay deyil.

5- Ariflər sənin torpağına düşən, torpağına dönmən birisini yalnız gözlərinə sürmə edirlər.

6- O adam ki can, baş, din və ürəyinin fikrini çəkir, xudpəsənd və özünəvurgundur. O, sənin sevdanın adamı deyil.

7- Sənin dünyalar bəzəyən üzün ilə gözləri işıqlanmayan adamın canı və gözü kordur.

8- Araşdıranlar üçün sənin üzün Kəbədir və buna görə bizim də axtardığımız Kəbə sənin üzündür.

9- Sənin saçından yapışmayanın “ürvət-ul-vusqa” və “həblul-mətin”i yoxdur. (Ərəbcə hər iki termin “məhkəm ip” deməkdir. Birincisi Bəqərə və Loğman suralarında işlənib və ikincisi İslam peyğəmbəri Məhəmmədin bir hədisində var.)

10- Aypara sənin qaşın kimi əyridir. Ancaq doğrudan da sənin qaşında olan hökmranlıq onda yoxdur.

11- Ey Nəsimi, Tanrı deyib: “Ennə ərzi vasiət” (Ənkəbut surəsi, ayə 56: “Mənim Yerim genişdir”. Əslində, dinə görə köç etməyə məcbur olanlara deyir ki, köçün, mənim yaratdığım Yer kürəsi genişdir). Buna görə Bakıya səfər et, bura sənin yerin deyil.

خاک باد آن سر که در وی سر سودای تو نیست
دور باد از شادی آن کو یار غم‌های تو نیست

سرود در بالا کمال راستی دارد ولی
در کمال وحسن و زیبایی چو بالای تو نیست

گر چه خورشید اقتباس از شمع رویت می‌کند
روشن و تابان چو نور صبح سیمای تو نیست

بی‌نظیری در جمال و حسن و لطف و دلیری
سر برآر از جیب یکتائی که هنای تو نیست

کی درآرندش به چشم اهل نظر چون توتیا^۱
آنکه او چون خاک ره افتاده در پای تو نیست

آنکه در بند سر و جانست فکر دین و دل
خودپرست است همت او مرد سودای تو نیست

نیست از اهل بصیرت زآنکه او را چشم و جان
تا ابد روشن به روی عالم آرای تو نیست

کعبه‌ی ارباب تحقیق است رویت زآن جهت
قبله‌ی تحقیق ما جز روی زیبای تو نیست

کی به ذیل عروه‌الوقتی تمسک^۱ باشدش
هر که را جبل‌المتین زلف سمن ساسی تو نیست

در کجی مانند به ابروی تو ماه نو ولی
راستی را مثل ابروی چو طغرای تو نیست

ای نسیمی چون خدا گفت انّ ارضی واسعه^۱
خطه باکو به جا بگذرار کین جای تو نیست

ON SƏKKİZİNCİ QƏZƏL

Müzare bəhri, variant-2

Sevdəyə düşməyən baş, toz-torpaq olsa yaxşı,
Dərdinlə dolmayan göz, qan yaşla dolsa yaxşı.

Parlaq ayın camalı, qarşında sönsə eydir,¹
Sərvin boyu yanında qatlansa, solsa yaxşı.

Parlar üzün önündə, gün zəngidir deyərdim,
O zənginin utancı, zənginsə, bolsa yaxşı.

Yox hüsnünə bərabər, axtarmağın nə xəyri?
Zahid buraxsa yeydir, sufi yorulsa yaxşı.

Mehrab qaşı önündə, kim səcdə etsə, əhsən,
Yarın ayaq tozundan, göz sürmə bulsa yaxşı.

Can dərdini çəkənlər, din fikrini edənlər,
Məncilliyi² buraxsın, eşqə vurulsa yaxşı.

Yar hüsnü görməyən göz, kordur, ürək səfasız,
Alsa ürək səfasın, gözlər durulsa yaxşı.

Cananənin üzündə axtar əsil inancı,
Qaş mehrab olsa yeydir, üz qiblə olsa yaxşı.

Uçmağa qalxan insan, saçdan gərək yapışsın,
Suç sanmasın, dodaqdan bir qönçə yolsa yaxşı.

Yar qaşına vücudun bənzətdi ay, utanmaz,
Ayparə parə-parə göydə oğulsa, yaxşı.

“Köç!” Tanrı əmr edibdir. Dünya geniş, Nəsimi,
Yurd et Bakı diyarın, sağ eydi, solsa yaxşı.

¹ Eydir: iyidir, yaxşıdır

² Məncillik – yəni, mənəm-mənəmlik.

ساقی مسیحین بدن جام شراب آورده است
آب گلگون چهری نقش نقاب آورده است

چشم خونبارم مدام از شوق یا قوت لبش
مدجو ساغر در نظر لعل مذاب آورده است

نرگس شهلاش در سر فتنه‌ای دارد عجب
کز می‌حسن این همه مستی و خواب آورده است

مجلس اهل دل امشب چون رُخش روشن شده است
چون که زلفش در دل شب آفتاب آورده است

تا بدور چشم مست یار بفروشد به می
بر در میخانه مولانا آکتاب آورده است

عشق خوبان زاهد صد ساله می‌گوید خطاست
خواجیه بین کز بهر من فکر صواب آورده است

ای بسا غلوت‌نشین را بر سر بازار عشق
موکشان آن طرّی بر پیچ و تاب آورده است

برده‌ی پر هیزکاران پاره شد جانان یقین
از می‌کان غمزه‌ی مست و خراب آورده است

آمد از میخانه پشام که پیر می‌فروش
باده‌ی صافی‌تر از یا قوت تاب آورده است

شمع اگر واقف نگشت از سوز جان ما چرا
آتش غم در دل و در دینه خواب آورده است

ای عیان دل ز دستم رفته باز آ کر غمت
صبر و هوشم رفت و جان پا در رکاب آورده است

چون به از نظم نسیمی گوهر یکدانه نیست
جوهری باری چرا درخوشاب آورده است

On doqquzuncu qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Bədəni gümüş kimi ağ saqi şərab camı gətirib. Gül rəngi kimi, yar üzünün rəsmi rəngində bir şərab gətirib
- 2- Yaqut kimi dodağının həvəsindən, qanlı yaş tökən gözüm piyalə kimi ərimiş ləl ilə doludur.
- 3- Yəqin qara gözlərinin başında bir fitnə fikri var ki, gözəllik şərabı ilə bu qədər məstlik gətirib.
- 4- Ürək əhlinin məclisi bu gecə yarın üzünü kimi işıqlıdır, çünki saçının ortasından gecə gün kimi çölə üz çıxarmışdır.
- 5- Mövlana (həm Mövlana Rumini, həm də saygılı bir kişi nəzərdə tuta bilər), yarın məst gözündən şərab almaq üçün, kitabını bazara çıxarıb, satmaq istəyir.
- 6- Qoca zahid deyir ki, gözəllər sevgisi xətdir. Kişiyə bax, sanır ki, mənimçün savab gətirib.
- 7- O saçların qıvrımı bir çox xəlvətdə ibadət edənləri saçından çəkib bazara gətiribdir.
- 8- Zahidlərin pərdəsi cırıldı və ifşa oldular. Çox güman ki, bunların hamısı o nazlı qaşın dağırdıcı meyindən baş vermişdir.
- 9- Dünən meyxanədə eşitdim ki, qocaman mey satan saqi yaqutdan da saf olan şərab gətirmişdir.
- 10- Şam bizim dərdimizi bilir, yoxsa niyə ürəyində od, gözündə yuxu var? (Şamın yuxulması, onun ölməsi deməkdir).
- 11- Qayıt gəl. Ürəyimi artıq tuta bilmirəm. Dözümüm, ağlım gedib və canım boğazıma yığılıb.
- 12- Nəsiminin nəzmindən gözəl gövhər də ola bilməz. Bilmirəm, niyə zərgər bundan sonra bazara incilər gətirib, satmağa çalışır.

ON DOQQUZUNCU QƏZƏL

Həzəc bəhri, variant-2

Gül üzlü saqi gəlmiş, nuş et ki, bədə gəldi,
İmani bədə verdi, şahlıq ibadə¹ gəldi.

Göz ləllər axıtdı yaqut dodağı görcək,
Can etirafə qalxdı, candan ifadə gəldi.

Kiprik ox etdi, qaş yay, durmuş talançı gözlər,
Məqsəd nədir ki, bədə həddən ziyadə gəldi?

Zülfü qara gecəmdir, üz ay kimi parıldar,
Vəcdə gətirdi qəlbi, eşqə iradə gəldi.

Mövlana şurə gəldi, divan satıb, mey aldı,
Qəmdən usandı, qopdu, şən buldu, şadə gəldi.

“Süçdür, xətdi” söylər zahid, gözəllər eşqi,
Məsciddə tən qıldı, mənbərdə dadə gəldi.

Ancaq ay üzlü dilbər seyrə çıxanda şəhrə,
Arif qanadla uçdu, zahid piyadə gəldi.

Bir naz edib, dağırdı, min zahidin büsatın,
Bir mey süzüb dodaqdan, el ağzı dadə gəldi

Meyxanə piri gəldi, saf bədə vədin etdi,
Diz çökdü qəlb önündə, can safı sadə gəldi.

Şam tək üzüm gülürkən, göz yaş tökür qəmindən,
İnkara qaldı zahid, sufi inadə gəldi.

Səbrim, huşum dağıldı, canım yetib dodağa,
Düşdü xəyalə dilbər, cananə yadə gəldi.

Ard-arda düzdü bir-bir, nəzm incisin Nəsimi,
Vəcd ilə şurə çatdı, kamə, muradə gəldi.

¹ İbad: Əbdlər, qullar.

حیات زنده دلان جز به عشق بازی نیست
مباز عشق به بازی که عشق، بازی نیست

دلا به سوز ز عشقش چو شمع و خوش بگداز
که کار عشق به جز سوز و جان گدازی نیست

طهارتی که نسازی به خون دل می‌دان
که در شریعت صاحب دلان نمازی نیست

مشاب روی ز خدمت که بر در محمود
طریق بندهی مقبل به جز ایازی نیست

نمی خورد غم حال چو دین که می بینم
طیب درد مرا عزم چاره سازی نیست

به خون پاک شهیدان عشق خونریز
که هر که پیش تو خود را نکشت غازی نیست

به دولت غم عشق رخت نسجی را
نظر به سلطنت از روی بی بازی نیست

İyirminci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Ürəkləri diri olanların həyatı sevgidən başqa bir şey deyil. Bu qumarı oynama, uduzarsan. Eşq hər kəsin oynayacağı bir oyun deyildir.

2- Ey ürək, şam kimi yan və yaxşı alovlan ki, sevginin işi alovlanmaqdan başqa bir şey deyildir.

3- Əgər ürək qanından dəstəmaz almasan, ariflərin gözündə namazın qəbul ola bilməz.

4- Xidmətdən boyun qaçırma ki, Mahmudun sarayında, yalnız Ayaz kimi bir qulun yolunu, davranışını qəbul edirlər.

5- Belə ki baxıram, mənim halıma acımır. Deyəsən təbibimin mənim dərdimə çarə etmək fikri yoxdur.

6- And olsun pak şəhidlərinin qanına ki, sənin ötündə özünü öldürməyən hərbiçi deyil.

7- Nəsimi sənin üzünün eşqindən zəngindir və səltənət, şahlıq sərvətinə ehtiyacı yoxdur.

İYİRMİNCİ QƏZƏL Müzərə bəhri, variant-2

Aşığılərə həyatdır eşq ilə eşqbazlıq,
Xam olma, ehtiyat et, eşqində qıl tarazlıq.

Bu sevgidir və gerçək, həm gül, həm ağla şam tək,
Dərdin verəndə bolluq, sağlın verəndə azlıq.

Sidq ilə dəstəməz al xalis ürək qanından,
Qan ilə dəstəməzsiz, olmaz vücud namazlıq.

Mahmudə xidmət eylə, alçaq-könül, riyasız,
Əlbəttə ki, bacarmaz hər kirli qul Ayazlıq¹.

Dərdim çəkən deyil yar, halım soruşmaz oldu,
Qıymaz mənə təbibim, sağlamlıq ilə sazlıq.

Olmaz şəhid ki hər kim, ölməzsə yar önündə,
Qorxaq qazanmaz əsla, fəxr ilə sərfəzliq².

Eşqin nəhəngisən sən, dəryanı sev, Nəsimi,
Var-sərvəti cahanın bir göldü, bir dayazlıq.

¹ Sultan Mahmud Qəznəvi ilə onun qulu Ayazın dostluğuna işarədir.

² Sərfəzliq: Başucalıq.

ساقی سیمین برآمد باده می باید کشید
حرف رندی بر سر سجاده می باید کشید
روی ننماید چو در آئینه باشد نقش زنگ
صورت آئینه دل ساده می باید کشید
ناز ابروی کماندارش به جان ای دل بکش
کین کمان را عاشق افتاده می باید کشید
بر سرم روزی و صالح گفت خواهم پا نهاد
منت پایش به جان تنهاده می باید کشید
هر چه از یار آید ای دل تا که جان داری چو شمع
بر سر عهدش به جان استاده می باید کشید
در غم رویش ز چشم خون فشان هر دم مرا
ماجرای اشک مردم زاده می باید کشید
می کشیدم دل ز زلفش سر ز من پیچید و گفت
هر دو عالم را بهایش داده می باید کشید
تا خجالتها کشد سرو از قد خود در چمن
صورت آن قامت آزاده می باید کشید
دور قلاشی و رندی آمد ای دل جام می
از لب ساقی چنین آماده می باید کشید
حاصل سجاده را ای رند صاحب دل بگوی
کان لعل آمد چرا بیجاده می باید کشید
ای نسیمی چون زمان مستی و جام می است
با حرفغان موحد باده می باید کشید

İyirmi birinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Gümtüş kimi ağ bədəni olan saqi gəldi. İndi bədə içmək görə. Rindlik (mentalitet və şəriət qanunlarına laqeyd olan aşıqlərə rind deyilir) qələmi ilə səcdə üstünə bir xətt çəkmək görə (Nəsimi türk dilindəki şeirlərində bir neçə yerdə deyir, rind kimi səccadəni satıb, şərab almaq görə).

2- Paslı güzgü üzü düzgün göstərməz. Ürək aynasının üzü saf olmalıdır.

3- Onun kaman kimi qaşlarının nazını çək. Onun nazını yıxılmış bir aşiq çəkməlidir.

4- Vüsal dedi ki, bir gün ayağımı başına qoyacağam (sənə çatacağam). Onun ayağının minnətini çəkməzdən əvvəl vüsalına çatmaq görəkdir.

5- Ey ürək, yardan nə bəla gəlsə, bir şam kimi ömrün bitənə qədər ayaq üstə dayanıb çəkməlisən.

6- Üzünün qəmindən hər an qan ağlayan gözümün bəbəyininin bir macərəsi var.

7- Ürəyimi saçından çəkirdim. Başını çevirib dedi, olmaz. İki dünyanı verib, ürəyini geri al.

8- Yarın uzun boyunun şəkili çəkmək görəkdir ki, uzun sərv öz boyundan xəcalət çəksin.

9- Rindlik və əyyəşliq dövrü gəldi, ey ürəyim. Saqinin doğduğundakı meyi içmək görəkdir.

10- Səccadə gəzdirməyin nə hasili var? Ey arif ürək, de ki, ləl mədəni gəlib, kəhrəbaya nə lüzum var?

11- Ey Nəsimi, yekdil dostlar ilə bədə iç, indi məstanəlik və mey camını ələ götürmək zamanıdır.

İYİRMİ BİRİNCİ QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant -2

Bir ayüzlü saqi gəlmiş, söylə, durma, bədə ver,
Yoxsa pul, təsbəh girov qoy, möhrü sat, səccadə ver.

Paslı güzgü doğru göstərməz camalın dilbərin,
Qəlbini saf qıl, verirən qəlbə yarə, sadə ver.

Yay qaşın, kiprik oxun tut, ovçu tək çək nazini,
Səhranı Məcnuna tapşır, qazmanı Fərhadə ver.

Gəlməyin vəd eyləmiş, ey qəmli aşiq, hazır ol,
Badəni çək başə, qurbanlıq deyib can bədə ver.

Yar önündə şam kimi tək bir ayaq üstündə dur,
Sübhə tək həm gül, həm ağla, canını azadə ver.

Oldu viran göz yaşından, odlü ahımdan cahan,
Gəl mənim divanə halım gör, qulaq fəryadə ver.

Söylədim, al canımı, qaytar saçından qəlbimi,
Söylədi, get, ey gədə, rüyadə al, rüyadə ver.

Ey uzun boylum, mələk üzlüm, əzizim, dilbərim,
Dur ayaq üstə, xəcalət sərv ilə şümşadə ver.

Rindlik, azadəlik dövrünü gəlmiş, bədə tək,
Məscidi tapşır fəhihə, məktəbi ustadə ver.

Zahid, etmə tənələr ariflərin əhvalına,
Gəldi yaqut mədəni, sən fikri muncuq-zadə var.

Ey Nəsimi, gəldi mey dövrü, piyalə dövrünü,
Söylə, yoldaşlar yığılsın, söylə, saqi, bədə ver.

İyirmi ikinci qəzəlin sətri tərcüməsi

۱۳۹
جان به لب تا نرسید از تو به کامی نرسید
تا نشد دل به جفا خون به مقامی نرسید
آنکه از دست غمت خون جگر نوش نکرد
از کف ساقی مقصود به کامی نرسید
کی شود محرم اسرار تجلی رخت
چون کلیم از لب آنکو به کلامی نرسید
نیست از اهل سلامت به یقین آن محروم
کز لب سئمه الله به سلامی نرسید
دور خوبی به جهان گر چه بسی آمد و رفت
به جز از دور جمالت به دوامی نرسید
آتش غم که نصیب من دل سوخته بود
منت از فضل الهی که به خامی نرسید
دل من رفت به زلف تو به جورش مَرّمان
کین چنین صید هوادار به دامی نرسید
شب هجران تو روزی به سر آید بر من
کی شبی صبح بر آمد که به شامی نرسید
تا ز بند سر زلفت گرهی باز نشد
بوی جان در همه عالم به مشامی نرسید
برو ای زاهد از این زهد ریائی بگذر
کانکه نگذشت ز ناموس به نامی نرسید
تا نشد چشم نسیمی ز غمت لؤلؤ بار
گوهر نظم سرشککش به نظامی نرسید.

- 1- Can dodağıma çatmayınca, səndən kam ala bilmədi. Ürək cəfa ilə qana dolmayınca, məqama, dəyəərə minmədi.
- 2- Qəminin əlindən ciyərin qanını içməyən birisi, sevgili saqi əlindən kam şərabını içmədi.
- 3- Musa kimi sənin dodağından kəlama çatmayan birisi, işıqlıq sirrinə məhrəm ola bilməz (Musa Tur dağında işıq gördü və Tanrı o odun, işıqın içindən Musa ilə danışdı).
- 4- Sənin dodağından "Səlləmət-əllah" ("Tanrı qorusun") sözünü eşitməkdən məhrum olan kəs, səlamət əhli olmadı.
- 5- Yaxşılıq dövrünü dünyaya çox gəlib, çox getdi. Ancaq heç biri sənin üzünün yaxşılığı kimi davamlı olmadı.
- 6- Qəmin odu mənim kimi yanmışa qismət oldu və çox şükür Tanrının fəzlinə ki, bir xam adama çatmadı.
- 7- Ürəyim quş kimi sənin saçına qondu. Onu qovma. Belə bir həvəsli quş bir daha tuzağa düşməz.
- 8- Sənin ayrılıq gecən də bir gün bitər. Hansı səhər gəldi ki, axşama çatmadı?!
- 9- Sənin saçından bir qıvrım açılmayınca, dünyada can qoxusu kimsənin burnuna dəymədi.
- 10- Ey zahid, get və bu riyalı təətdən əl çək. Namusdan keçməyən birisi ada-sana çatmaz.
- 11- Nə qədər ki Nəsiminin gözü yaşdan inci düzmədi, onun baş qaldıran şerinin nəzm-nizamı yox idi.

İYİRMİ İKİNCİ QƏZƏL

Müzərə bəhri, variant-2

Can çıxmayınca məndən, cananla kamə çatmaz,
Ta düşməyib ayaqdan, yüksək məqamə çatmaz.

Qan olmayınca bağırim, dərmanla kəsməz ağrım,
Çat-çat susuz dodaqlar ölsəm də camə çatmaz.

Dinməzsə yar dodağı, sirlər açıqlamazsa,
Sina təcəlli etməz, Musa kəlamə çatmaz.

Canan məhəbbət etməz, can məhrəm olmayınca,
Bir baş səlamət olmaz, bir can salamə çatmaz.

Çox yaxşı dövr gəlmiş-getmiş cahənə, ancaq,
Heç yaxşılıq üzün tək artıb, davamə çatmaz.

Çox şükr, eşq dərdim hər axmağa yoluxmaz,
Yaxdı məni və lakin, bu od o xamə çatmaz.

Qəlbim quşu könüllü zülfün tuzağın istər,
Çox vəhşi quş var, ancaq əsla bu ramə çatmaz.

Əlbət bitər bu hicran, bu ayrılıq, bu dövrən,
Hansı səhər doğub ki, axırda şamə çatmaz.

Açdı hörük saçından, can ətri saçdı, bu ətr,
Hansı evə yetişməz, bax, hansı damə çatmaz?

Zahid, burax riyani, namus deyib dayanma,
Aşiq günah da etsə, sən tək haramə çatmaz.

Qoy göz yaşım tökülsün, düzsün səniңcün inci,
Yoxsa Nəsimi şeri, nəzmü-nizamə çatmaz.

مرا در آتش غم عشقت آزمان انداخت
که حسن روی تو آشوب در جهان انداخت

به نیر غمزه چو چشمست مرا پژه گفتم
که مشستری نظری بر من از کمان انداخت

چو زلف اگرچه بر آتش مرا شست بنشانند
مرا لبث چو سخن در همه دهان انداخت

سحر ز دامن زلفت هوا غبار گرفت
نسیم صبح در آفاق بوی جان انداخت

صدف به شکر دهانش گشاد لب ز آترو
سحاب دانه لؤلؤش در دهان انداخت

کسی که نسبت رویت به مهر و مه می کرد
خجل شد از تو نظر چون بر آسمان انداخت

بر آستان قبول تو سرور آنکس شد
که همچو پرده سر خود بر آستان انداخت

چنین که حسن رخت لایزال و لم یزل است
نظر ز روی تو چون یک نظر توان انداخت

بجز و لایتنجری حکیم قبایل نیست
مگر دهان تو او را در این گمان انداخت

بگرد لعل تو می گشت عقل چون پرگار
حدیث نطه‌ی موهوم در میان انداخت

اگر چه کشتی تن بشکند چه باک آنرا
که باد شرطه‌ی فضل تو بر کران انداخت

بیرس حال نسیمی ز روی لطف و ببین
که خسته را بدو سودا چه ناتوان انداخت

İyirmi üçüncü qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Məni eşqin qəmi o zaman oda atdı ki, sənin gözəlliyin dünyanı qarışdırdı.

2- Qaşın məni oxla vuranda dedim, Müştəri (Yupiter) kammanı ilə mənə qıyqacı baxdı.

3- Məni üzün, zülfün kimi od üstünə oturtdu və dodağın söz kimi bütün dildən dilə saldı.

4- Səhər sənin saçının ətəyindən bir toz qopdu və bütün dünyanı can ətri ilə doldurdu.

5- Sədəf şükr üçün ağzını açdı. Ona görə bulud bir damcı yağış saldı ağzına və o damcı inci oldu (Qədimdə düşünürmüşlər, yağış damlası sədəfin ağzına düşəndə, inciyə çevrilir).

6- Sənin üzünü aya, günəşə bənzədən, başını qaldırıb göyə baxıb, utandı.

7- Sənin qapında o adam sərvər oldu ki, pərdə kimi başını torpağa sürtdü.

8- Sənin gözəlliyin o qədər tükənməz və ölməzdir ki, ondan bir anlıq da olsun göz götürmək olmur.

9- Alim deyir parçalanmayan zərrə (atom) yoxdur. Olmaya sənin ağzını görüb, bu fikrə gəldi. (Sənin ağzın nöqtə kimi kiçik və incədir. Sanki heç açılmır)?

10- Ağıl sənin dodağının çevrəsini pərgar kimi gəzdirdi. Bəlirsiz bir nöqtə (Nöqtəyi mövhum: o qədər incə bir nöqtə ki onun varlığı şübhə doğursun) hekayəsini ortaya atdı.

11- Bədən gəmissi sınsa, qorxmaram, onu sənin fəzlin və məhəbbətinin yeli sahilə çatdırar.

12- Nəsiminin halını məhəbbətlə soruş və gör bu xəstə necə gücsüz düşüb.

İYİRMİ ÜÇÜNCÜ QƏZƏL Həzəc bəhri, variant-1

Tutubdur aləmi hüsnün, məni eşqin qəmi yaxdı,
Məni yalnız deyil, eşqin qəmi bir aləmi yaxdı.

Kaman tək qaşların dartdı, ox etdi kirpiyin atdı,
Qəzəblə qıyqacı baxdı, qoşun qırdı, gəmi yaxdı.

Məni dildən-dilə salmış o saçmı yoxsa oddurmu?
Oturdu Həvvaya od vurdu, durdu Adəmi yaxdı.

Səhər verdi yelə zülfün, gətirdi min dilə zülfün,
Səba can ətrini aldı, edib şənlik, qəmi yaxdı.

Sədəf ağzın açıb şükrə, bulud bir damcı bəxş etdi,
O damcı oldu inci, ruzisiz naməhrəmi yaxdı.

Üzün bənzətdilər aya, həya etməzmlər səndən?
Günəş baş qaldırıb erkən, o miskin görkəmi yaxdı.

Odur sərvər ki yar buldu, şahı gördü, şəhid oldu,
Vücudunda nə vardırısa, quru yaxdı, nəmi yaxdı.

Olurmu heç bir an çəkmək nəzər ölməz gözəllikdən?
Bu pərvanə nə divanə! Bir ah çəkdi, şəmi yaxdı.

Dodaq bir nöqtədir sandım, açılmaz "hə"- deyər əndim,
Açıldı alimi yıxdı, yumanda sarsəmi yaxdı.

O nöqtə çevrəsin tutdu, ağıl pərgar kimi gəzdirdi,
O nöqtə nitqimi tutdu, o çevrə çevrəmi yaxdı.

Gənim qərç etdi dəryadə, canım qurtardı yar eşqi,
O tufan süstü məhv etdi, o tufan möhkəmi yaxdı.

Təbibim dərdimi anmaz, Nəsiminin halın sormaz,
Görüb xəstə canım, dərmanı atdı, mərhəmi yaxdı.

ای دل بلا بکش که دلت مبتلای اوست
خشود شو بدآنچه مراد و رضای اوست

تن در جفای او نیه و از غم مدار غم
کین غصه و جفا همه عین و فای اوست

قدر قضا چه داند قاضی هر قضا
آهن دلی که قابل قدر و قضای اوست

دنیا و دین برای وصالش دهم ز جان
ز آترو که جمله دل ز صلاح از برای اوست

فتوی نمیشود اگرش جان فدا کنم
چون جان بود مرا صد ازین جان فدای اوست

چندین بلا ز قامت و بالای پر بلاش
گر می رسد به من بکشم چون بالای اوست

راهم نسای ای دل اگر رهبری مرا
تا بگذرم از آنکه نه میل و هوای اوست

پر گیرد گُرد دامن مردی اگر رسم
جان را بها دهم که دلم بی بهای اوست

ای غم دگر به سوی نسیمی گذر مکن
کین حجره های جان و دلش خاص جای اوست

İyirmi dördüncü qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Ürəyim, bəlasını çək ki, ona bağlandın. Onun istəyi və kamı nədir, ona razı ol.

2- Qəmdən qəm eləmə və onun cəfasına təslim ol. Bu qəm və kədər dərin mənada onun vəfasının özüdür.

3- Tanrının qəza-qədrini yarıqlayan daş ürəklinin pərdə arxasından xəbəri yoxdur. Buna görə onun özü hər bir hadisə və əzaba layiqdir.

4- Canla dünyanı ona qovuşmaq üçün ürəyi fəda edərəm. Ona görə ki, doğrudan da ürək onun üçün yaranıb.

5- Canımı ona qurban etsəm, günah deyil. Məndə can varkən, yüzlərlə can ona qurbandır.

6- O uzunboyludan nə qədər bəla gəlsə çəkərəm. Çünki bu bəla, onun bəlasıdır.

7- Ürəyim, mənə bələdçisənsə, elə bir yol göstər ki, onun istəyi və dilayindən qırağa çıxmayım.

8- Kişiliyin tozuna çatsam, ona canımı verərəm. Canım onun yanında çox ucuzdur.

9- Ey qəm, artıq Nəsimiyə tərəf gəlmə. Onun bütün vücudu yar üçündür və sənə yer yoxdur.

İYİRMİ DÖRDÜNCÜ QƏZƏL

Müzare bəhri, variant-2

Könlüm, şikayət etmə, ey¹ çək yarın bəlasın,
Hər dərdə razılıq ver, axtar onun rızasın.

Qəmdən qəm etmə, ey can, xoş yan odunda, xoş yan,
Arif olub vəfa san, cananənin cəfasın.

Daş qəlb ilə nə anlar zahid qəza-qədərdən?
Yox qədri o qədər ki, şükr eyləsin qəzasın.

Keçdim vüsəl yolunda, dindən də, dünyadan da,
Yar məsləhət nə bildi, tutdum onun havasın.

Min can olaydı məndə, min dəfə can verərdim,
Canan qəbul edincə qurbanlığın, fədasın.

Kiprik ox etdi, qaş yay o sərv-boylu dilbər,
Bir qonça tək açıbdır, gördüm könül yarasın.

Yol göstər, ey yazıq qəlb, qalxım göyə, səmayə,
“Amin” deyim, eşitcək cananənin duasın.

Bərk ol, könül, üzülmə, dərmandı yar dərdi,
Yardan alım o dərdi, canla verim bahasın.

Həsr et bütün vücudun cananəyə, Nəsimi,
Ver qəlbinin orasın, ver canının burasın.

۲۴

عشق تو گرفتار تو داند که چه درد است
جانی که ندارد سر این درد نه مُرد است

آن دل که نکرد از دو جهان درد تو حاصل
حاصل ز حیات آنچه مُرادست نکردست

از عمر گرامی چه تمنع^۱ بود آنرا
کز نخل محبت رطب عشق نخوردست

بی درد طلب حلقه صفت بر در مقصود
سر کوفتن مدعیان آهن سرد است

جز روی دلارای تو ای سرو گل اندام
خار است به چشم من اگرچه همه درد است

حال دل پر آتش ما شمع چه داند
هرچند که با گریه و سوز و رخ زرد است

بویی که سر زلف تمنای تو دارد
صد نافهی مشک خشنش رفته پیگرد است

آنرا که نظر بر دل و دین است و سرو جان
در مُعَرکِی^۱ عشق کجا مرد نبرد است

چون دور ابد بی سروپا گشت نسیمی
در دایره چون نقطه از آن واحد و فرد است

^۱ Ey: iyi, yaxşı

İyirmi beşinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Sənə bağlanan bilər ki, sənin dərdin nədir. Sənin dərdini çəkməyən adam kişi deyil.
- 2- Çalışıb iki dünyadan, sənin dərdini qazanmayan ürək, amma həyatda məqsədə çatmayıb.
- 3- Məhəbbət xurmasından dadmayan kəs əziz ömründən nə qazana bilib?
- 4- Yarın qapısından halqa kimi umacaqsız yapış. İddiaçıları burax başlarını qapıya çırpınsınlar (yardan heç nə tələb etmə və onun istəyinə razı ol).
- 5- Sənin üzündən başqa nəyi görsəm, tikan kimi gözümə batır.
- 6- Baxmayaraq ki şamın üzü sarı, gözləri yaşla doludur, o mənim halımı başa düşə bilməz.
- 7- Sənin saçının ətrinin yanında müşk tozdan başqa bir şey deyil.
- 8- Öz canı, ürəyi, dini və başını düşünən insan, eşq meydanında döyüşçü deyil.
- 9- Nəsimi kainat kimi əl-ayaqsız gəzir. Ona görə bu çevrədə (kainatda), nöqtə kimi tək və fərddir.

İYİRMİ BEŞİNCİ QƏZƏL Müzərə bəhri, variant-1

Eşqə düşən bilər nədir əslində eşq işi,
Can verməyən yolunda könüldən, deyil kişi.

Hər kim ki eşq dərdini candan qazanmayıb,
Heç şübsəhiz, zay etdi bütün ömrü, keçmişi.

Puçdur yarın bağından uzaq sevgisiz ömür,
Bədbəxt o ki, yarın narına dəyməyib dişi.

Tut halqa tək yarın qapısından ömür boyu,
Aldırma müddəi sözünü, özgə təşvişi.

Görməz gözüüm o güldən iraq, başqa heç nəyi,
Kök saldı qəlbimin dibinə dərd vərdişi

Şam anlamaz halım, duyamaz çəkdiyim nədir
Hey olsa da gözündə yaşı, başda atəşi.

Birləşsə ud¹, gülab ilə ənbərlə müşki-nab,
Olmaz o aləmi bürüyən saçların eşi.

Aşiq gərək əlin üzə din ilə dünyadan,
Gəl eşq meydanında tamaşaya dərvəsi.

Pərgar olub Nəsimi gəzir nöqtə başına,
Biganədir gözündə onun çevrənin dışi.

¹ Ud: Yandıranda xoş rəyihə verən çubuk.

İyirmi altıncı qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Bizim yarımız gözəlliyə sahibdir, necə cəfa etməsin?
Yaxşı edib cəfa edir, başqa nə edə bilər?

2- O gözəllik yurdunun şahıdır və miskin bir gədaya zülm edə bilər.

3- Səba yelindən sənin saçının qoxusunu aldım. Sənin addımına qurban, Səba niyə qurban olmasın?

4- Məni incidir və hələ, vəfa da umur. Ancaq aşiqin yara vəfa etməkdən başqa çarəsi yoxdur.

5- Qara gözü mənim qanımı tökür. Qara ürəkli bir məstin günaha batması normaldır.

6- Yarın yay kimi göz-qaşına vurulanıncanı sipər etməkdən başqa çarəsi yoxdur.

7- Onun parlaq əlini (Musanın möcüzəsi) görəndə zahid səccadə, təsbeh və çəliyi tərk etməlidir (cadugərlərin sehrlərinə qarşı Musanın çəliyinin əjdəhaya dönmə hekayəsi).

8- Hər kimin can gözü yar üzünü görməyə ümid edir, pərvanə kimi yanmalı və fəda olmalıdır.

9- Bizim yardan istəyimiz yarın özüdür, bunu niyə verməsin?

10- Gözəllərin sitəmləri həmişə hal əhlinə yönəlibdir. Nəsimiyə o ay üzlü niyə cəfa etməsin ki?

۱۱۴

يار ما صاحب حُسن است جفا چون نکند
می کند خوب جفا دلبر ما چون نکند

خسرو کشور حُسن است و ملاحظت یارم
چو بر عاشق مسکین گدا چون نکند

دلم از باد صبا بوی سر زلفت یافت
جان فدای قدمت باد صبا چون نکند

میکنند چو ز من چشم وفا دارد یار
عاشق دلشده بایار وفا چون نکند

چشم تَرکش به جفا خون دلم می ریزد
دل ساهی که بُوَد مست خطا چون نکند

آن که شد عاشق ابروی کماندار حبیب
دل و جان را هدف تیر بلا چون نکند

ید بیضای جمالش چو ببیند زاهد
ترک سجاده و تسبیح و عصا چون نکند

هر که را دیده ی جان باز به امید لقا است
همچو پروانه برش جان به فدا چون نکند

حاجت ما ز در یار یقین چون یار است
یار صاحب کرم از لطف روا چون نکند

چو خوبان جهان چون همه با اهل دل است
بر نسیمی مستم آن ساهلقا چون نکند

İYİRMİ ALTINCI QƏZƏL

Müstəs bəhri, variant-2

O, hüsn sahibidir, etməsə cəfa, olmaz,
Nə etsin, etməsə? Cananədə vəfa olmaz.

Gözəllik aləminin padişahı, sərvəridir,
Gəl insaf et, ona yar, mən kimi gəda olmaz.

Gəzib, dolaşdı Səba, yaydı saçların qoxusun,
Yaxın buraxma bu sirr məhrəmi Səba olmaz.

Günah olur giley etsəm o zalimə əlbət,
Desəm mənə bu qədər naz ilə əda olmaz.

Nə eyləsin, qara qəlb ilə tökməsin qanımı?
O kefli gözdə desəm, olmasın xəta, olmaz.

Canı siper elədim yay kimi qaşın önünə,
Bu eşq aləmidir, olmasa bəla, olmaz.

Burax o təsbehi, səccadəni, o nəş çəliyi,
Yalançı cadudu, Musayə əjdəha olmaz.

Canım görüb şam üzün, başına dönüb, yandı,
İşiq görən kəpənək olmasa fəda, olmaz.

Gəda kimi dayanıb padişah önündə könül,
Şahın özündən azı istəsə, rəva olmaz.

Hal əhlinə yönəlibdir gözəllərin həvəsi,
Nəsimi, səbr elə, dərd olmasa, dəva olmaz.

AF

دل از عشق پروریان دل من بر نمی گیرد
مده پند من ای ناصح، که با من در نمی گیرد

حدیث تو به و تقوی ممکن پیش من ای زا هد
که با من هر چه می گوئی به جز ساغر نمی گیرد

خیال دوست رنگین است حایل کردهام ز آنرو
که در خاطر مرا نقشه ای از این خوشتر نمی گیرد

الا ای ساقی مهبوش به پیش پیر میخانه
گرو کن خرقه‌ی ما را اگر دفتر نمی گیرد

به خورشید رخس ز آنرو تغافل می کند جانم
که عاشق فال دولت را به هر اختر نمی گیرد

دل من با لب لعش به جان الفت گرفت ای دل
که جز پیوند رو حانی در آن جوهر نمی گیرد

ز دست دلبر ای ساقی نگیرد جام جز عارف
مُرُقع پوش رعنا را رها کن گر نمی گیرد

به خلوت‌خانه‌ی طاعت ممکن ارشادم ای صوفی
که جز کوی مغان عاشق ره دیگر نمی گیرد

نسیمی گر چه اشعارت به گوش دلبران هر یک
در شش‌هوار می‌آید ولی بی‌زرد نمی‌گیرد

İyirmi yeddinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Ürəyim mələk üzlü gözəllərdən keçə bilmir. Mənə öyüd vermə, təsiri yoxdur.

2- Ey zahid, mənə tövbədən, dindən danışma. Mənim qulağıma "mey" və "badə" sözümdən başqa heç nə gəlməz.

3- Yarın rəngarəng xəyalını özümlə onun arasında hayil etmişəm. Mənim xatirimdə bundan gözəl bir şəkil yoxdur.

4- Ey ölməz saqi, əgər dəftərimi götürmürsə, meyxana pirinə mənim xirqəmi (bir növ dini paltarı) girov qoy.

5- Aşiq dövlət falını hər ulduzla tutmaz. Ona görə canım yalnız onun günəş kimi üzü ilə fal tutur.

6- Mənim ürəyim onun ləl kimi dodağına candan bağlandı. O gövhər ilə yalnız ruhani bir bağlılıq qurmaq mümkündür.

7- Ey saqi, yar əlindən yalnız arif olan adam şərab alar. Riyakar zahid əgər badə almırsa, burax getsin.

8- Ey sufi, mənə xəlvətə gahda oturmağı öyüd vermə. Aşiq yalnız Muğan köyünün (meyxana) yolunu tutar.

9- Nəsimi, sənin şeirlərin gözəllərin qulağına inci kimi-dir, ancaq zərsiz bu iş alınmaz (miskin adamın sözü xoş olsa da, onunla yar qazana bilməz).

İYİRMİ YEDDİNCİ QƏZƏL

Həzəc bəhri, variant-1

Çıxar can, amma çıxılmaz heç zaman cananə eşqindən,
Dönər baş, amma dönməz bu müqəddəs dinü-ayından.

Danış, cananlar eşqindən, götür iç badə, ey zahid,
Öyüddən əl götür bir an, həya et bir zaman dindən.

Olub hail cahan ilə mənim ortamda rəyası,
Ümidim bağlı ancaq bir duadan, bir də "amin"dən.

Girov qoy təsbehi, səccadəni meyxanədə, ey can,
Əlin tut nazlı bir cananə yarın, əl götür kindən.

Görüb gül tək üzün yarın, açıldı bəxtimin falı,
O gündən bir də tutmam fal nə Ülkərdən, nə Pərvindən.

O bağı ruhla bağlandım, dodaq gül, qəddidir şümşad,
Canım getsə, əlim üzümə o nərgizdən, o nəsrindən.

Burax zahid namaz qılsın, riya etsin, tuzaq qursun,
Gətir saqi, şərab, əl üz kobudla, pislə kəskindən.

Məni hər gün görüb sufi, edirdi xəlvətə dəvət,
O bilməz yel kimi aşiq vurur Reydən, çıxar Çindən.

Nəsimi incilər düzmüş gözəllər boynuna şerin,
Saçır yaqut ilə ləli, tökülür dürdanə şerindən.

İyirmi səkkizinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Səni ayla günəşə bənzətməyə üzündən həyə edirəm.
Tanrıdan utanıram sənə insan deməyə.

2- Mələklərdə də belə bir gözəllik yoxdur. Bu gözəllik yalnız sənə xasdır.

3- Müşk əgər sənin saçının qoxusu ilə özünü bir tutarsa, incimə. Onun kökü Xətadandır və xətadan başqa heç nə əlindən gəlmir.

4- Sənin vüsəlin elə bir xəzinə deyil ki, özgələyə açılınsın. Bu inci yalnız dənizlə tanış insanlara qismət olar.

5- İtkin ürəyimi sevgilidən xəbər aldım. Dedi, saçımın düyünündən başqa harada ola bilər?

6- Əgər bədənim torpağa dönsə belə, o saçın eşqi yenə də onda qalacaq.

7- Ey can, gəl bizimlə birlikdə ürəkdən əl çək. Ürək onun saçını görəncə, bizimlə qalmaz.

8- Deyirlər gözəllərdə vəfa olmaz. Mən deyirəm, ilqar da olar, vəfa da.

9- Ey sufi, bizimlə dost ol ki, rindlərin zümzümə etdiyi zikir, min dəfə riyalı ibadətdən yaxşıdır.

10- Ey sənəsi gümüş kimi ağ dilbər, gəlib əlini qanıma boyu. Əgər tale bunu istəyirsə, qanım sənə halaldır.

11- Nəsimi səni istəyib iki dünyadan əl çəkdi. Hər kim Haqq sirrini bilsə, iki dünyanı arxada qoyar.

۹۰

اگر گویم که مهر و مه ز رخسارت حیا باشد
اگر گویم که انسانی مرا شہرم از خدا باشد

ملک را نیست این صورت که تا نسبت کنم او را
کمال حسن و زیبایی بدین سان هم تو را باشد

ز حسن جعد گیسویت مریخ ارم زد نافه
چه آید از سپهروی که در اصلش خطا باشد

وصالت نیست آن گنجی که بر بیگانه بکشاید
که آن را حاصل است این در که با بحر آشنا باشد

نشان پرسیدم از دلبر دل گم گشته را گفتا
به جز از بند گیسویم دل عاشق کجا باشد

تن خاکی چو حل گردد نیایی ذره‌ای در وی
که بی سودای عشق آن سر زلف دو تا باشد

بیا با ما بشوی ای جان به آب دیده دست از دل
که دل تا زلف او بیند کجا در بند ما باشد

نباشد عهد خوبان را وفا گویند و می گویم
که خویان را توان گفتن که عهد و هم وفا باشد

حریف ما شو ای صوفی که ذکر حلقه‌ی رندان
به است از طاعت و زهدی که با زرق و ریا باشد

بیا ای ماه سبزه‌بر به خونم دست رنگین کن
کز اقبالت گر این حاجت روا گردد روا باشد

نسیمی با تو شد یکدل قفا زد هر دو عالم را
کسی کو رمز حق داند دو عالم در قفا باشد

İYİRMİ SƏKKİZİNCİ QƏZƏL

Həzəc bəhri, variant-1

Səni ayla günə bənzətsəm, insafıla həya qoymaz,
Bəşərdir söyləsəm, Allaha xoş getməz, Xuda qoymaz.

Mələk dərşəm sənə, yoxdur mələkdə böylə bir surət,
Mənə tənə edər biganə mütləq, aşına qoymaz.

Saçın ətrilə bir tutsa özün, sən incimə müşkə,
Xətədadandır kökü, düz yarğı etməkçün xəta qoymaz¹.

Vüsəlin incidir dəryaya dalmaqsız bulunmazmış,
Vüsəlin bir xəzinə, əl vurarsan əjdəha qoymaz.

Könül quş tək əsir olmuş, xalın, zülfün tuzağında,
Hara uçsun o miskin quş? Ora qoymaz, bura qoymaz.

Dolub hər zərrəm eşq ilə, vücudum büsbütün sənsən,
Qopub, ayrılmaq istərsəm, qədər qoymaz, qəza qoymaz.

Gəl ey can, at ümid daşın, ürəkdən əl üzək birgə,
O saçlar bir tuzaqdır ki, quşu qurtulmağa qoymaz.

Gözəllərdə vəfa olmaz deyiblər, söylərəm əksin,
Vəfasız söyləməkçün yarə, eşq ilə vəfa qoymaz.

Qoşul sufi, bizim cəmə, içək mey, nuş edək badə,
Savab istərsən o təətdən, ancaq ki, riya qoymaz.

Buyur, can istəsən can al, tökülməkçün qanım hazır,
Sənə yox söyləsin qəlbim? Bunu görməz rəva, qoymaz.

Nəsimi sənə olmuş eşq², iki dünyaya yox söylər,
Ona, Haqq sirtinə arif dəyər verməz, baha qoymaz³.

¹ Xəta: Göbəyindən müşk alınan özəl bir ceyranın əsas olduğu yerdird.
(Monqulistanın Xəta (Xitaylar) bölgəsidir.)

² Eşq: bərabər, eyni, birgə

³ Baha (bəha) : Dəyər, qiymət.

۹۷

ندتم تا دگر بار این دل ریشم چه شیدا شد
که چون عکس رخ دلبر به جان باز آشکارا شد

دگر چون با دلم املش نهان در گفتگو آمد
صدای ناله‌ی زار دل ریشم به هر جا شد

به صحرا چون که بیرون رفت باز آن دلبر از خلوت
دل پر درد بیمارم ز عشقش بی‌سر و پا شد

به هر نفسی که خود می‌خواست رخ بنمود در عالم
دمی تنهای جان گردید و دیگر عین جان‌ها شد

دمی خود کثرت خود گشت و دروی وحدت خود دید
گهی رنگ در عالم گشت و گه پنهان و پیدا شد

دمی روح نهان آمد گهی جسم عیان آمد
گهی پیدا و پنهان گشت و گه پنهان و پیدا شد

نسیمی روز گاری شد که پنهان بود در زلفش
دگر باره چو رویش دیدم در عالم هویدا شد

İyirmi doqquzuncu qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Bilmirəm, bir daha bu yaralı qəlbim niyə sevgilinin təsviri gözünün önünə gələndə aşıq oldu.

2- Gizlicə dodağı mənimlə danışanda, yaralı qəlbimin naləsi bütün aləmə yayıldı.

3- O dilbər xəlvətindən çıxıb, səhraya gedəndə, yorğun və kədərlə dolu ürəyim əl-ayağını itirdi.

4- Hansı rəsmdə istəyirdisə öz üzünü göstərdi. Bir an canların bədəni, bir an canların özü oldu.

5- Bir an kəsrətə (çoxluğa) çatdı və bir an vəhdətə (birliyə). Bir an iki dünyanın boyağı olub, göründü və bir an gözlərdən gizləndi.

6- Bir an gizli ruh kimi gəldi, bir an aşkar bədən kimi ortaya çıxdı. Bir an gizlənib, aşkar oldu, bir an aşkar olub gizləndi.

7- Nəsimi çoxdan onun saçında gizli bir həyat sürürdü. Üzünü görüb aşkara çıxdı.

İYİRMİ DOQQUZUNCU QƏZƏL

Müzərə bəhri, variant-2

Bilməm bəlali könlüm hardan yenə vuruldu?
Gördü yarın camalın can verdi, aşıq oldu.

Bilməm nə istəyirdi, sordu yarın dodağın?
Hansı cavab eşitdi, ahı cahanə doldu?

Əlsiz-ayaqsız oldu, eşqində xəstə qəlbim,
Axtardı səhra içrə xəlvətdə yarı buldu.

Bilməm nədir o dilbər, görkəm dəyişdi hər gün,
Bir ləhzə padişahdır, bir an bəşərdi, quldu.

Bir gün dağıldı hissi, bir gün cəm oldu fikri,
Bir gün iki cahandır, bir gün nə sağ, nə soldu.

Gah gizli ruha döndü, gah cism ilə tən oldu,
Bir gün görünməz oldu, bir gün çıxıb görüldü.

Bir ömrünü Nəsimi, zülfündə etdi pünhan,
Gördü üzün nigarın, aşkar olub duruldu.

سلطان غمت را دل پر درد مقام است
آن دل چه نشان دارد و آن درد کدام است

در عشق تو چون هست دلم بینه جاوید
کار دلم از دولت عشق تو تمام است

جز بختن سودای تو در سر هوسى نیست
دیگر هوس عاشق دل سوخته خام است

ای آنکه کنی عرغنه بسا خرقة و تیج
مرغ دل ما فارغ از این دانه و دام است

ای کرده زخمت روز و شب نیرہ ما را
صبحی که نه باروی تو باشد همه شام است

ای طالب ناموس رها کن طلب نام
در عشق بزرگی و کرامت نه به نام است

کمی توبه ز مستی کند آن رند که شد مست
ز آن پادہ که او را هوس جرعه و جام است

تا محرم اسرار خیال تو دلم شد
کار دلم از عشق چو لؤلؤ به نظام است

بر طالب جنت که مرادش نه تو باشی
و وصل تو حرام آمد و سقا که حرام است

بر طور لقا هست کایست ارنی گوی
دیدار تو میخواهد و مشتاق کلام است

محراب نسیحی غم ابروی تو باشد
تا روی تو اش که به و کوی تو مقام است

1- Sənin sultan qəminə mənim dərdli könlüm taxtdır. O könlün nə nişanı var və o dərd, nə dərddir?!

2- Ürəyim sənin eşqində hər cür dərdə düşdü və sənin sevginin hökmranlığı altında əcali çatıb.

3- Sənin həvəsini başda gözdirməkdən başqa, aşıqın bütün işləri xeyaldır.

4- Ey bizə xırqə (dini geyim) və təsbeh təqdim edən, bu tuzaqlardan bizim qəlbimiz uzaq dayanır.

5- Sənin üzündən qaragün oldum, çünki sənin üzün olmadan, səhər də axşamdır.

6- Ey namus və şan-şöhət həvəskarı, onları burax. Eşq dünyasında böyüklük bunlarla deyil.

7- Rind (azad insan) məst olduğu şərabdan necə əl çəkmə bilər?

8- Ürəyim sənin sevgi xəyalının məhrəmi olandan bəri, işi inci boyunbağı kimi nizam-intizama düşüb.

9- Cənnəti istəyən birisi, sənə çatmağı məqsəd bilməyibsə, ona doğrudan da cənnət haramdır.

10- Musa Tur dağında "Əreni" (göstər mənə) səsləyir. (Əraf surəsi, 143-cü ayə: Musa müəyyən olunan vaxtda (Tur dağına) gəldi və Tanrı onunla birbaşa danışdı. Ey Rəbbim, özünü mənə göstər, görüm. Tanrı söylədi: - sən məni heç vaxt görə bilməzsən). Musanın məqsədi səni görmək və səninlə danışmaqdır.

11- Nə qədər ki sən Nəsiminin Kəbəsisən və köyün onun yurduudur, qaşın Nəsimi üçün mehrəbdir (Mehrab: Məsciddə peş-namaz üçün özəl yer, hansı ki ayrı taxçası var).

OTUZUNCU QƏZƏL
Müzərə bəhri, variant-1

Qəm sultanı könlüdə qurar taxt, şir tutar,
Saç bir qoşundu, külli-cahanı əsir tutar.

Divanə oldu, bitdi daha könlümün işi,
Saç zəncirin qucar, yenə qandal-dəmir tutar.

Mən indi bilmişəm, vüsəlın boş xəyal imiş,
Tutmaz dedim bu iş, yenə qəlbim deyir, tutar.

Zahid tuzaq qurar mənə səccadə, təsbehi,
Qorxum budur maral yerinə bir bəbir tutar.

Sənsiz bütün zaman gecədir, qışdır, ağrıdır,
Sənlə səhərdi, yazdı, cahanı ətir tutar.

Eşq aləmində namus ilə ad-sanı burax,
Onlarla əşiğin ürəyi pasla kir tutar.

Qıl tövbə tövbədən, qədəhi arxayın götür,
Aşiq içər şərabını ilhamla, sirr tutar.

Dəryayə daldı can, olalı sevgi sirdaşı,
Mirvari bir şikar eləyər, inci bir tutar.

Cənnətdə Tanrı axtarar aşiq, nə hurilər,
Hər yerdə axtarar onu, bir səs-səmir tutar.

Musa xudanı sorğulasa, dinləmək dilər,
Əlbəttə eşq mülkünü axir fəqir tutar.

Üz Kəbə, qaş Nəsimiyə mehrab, xal möhür,
Eşq əhli külli-ələmi Haqq ilə bir tutar.

چشم بيمار تو تا مست و خراب افتادست
در سر من هوس جام و شراب افتادست

تا حديث مي گنگون تو در شهر افتاد
زا حد گوشه نشين با مي ناب افتادست

نظم دندان تو تا دیده ام ای پشده من
به خدا کز نظرم در خوشاب افتادست

در دل افتاد مرا آتش عشقت چون شمع
رشته ی جانم از آن در تب و تاب افتادست

عکس بالای تو در دیده من دانی چیست
سایه ی سرو که در چشمه ی آب افتادست

آنکه تنم کند از عشق تو ای ترک خطا
همه داند که از راه صواب افتادست

از خیال لب شیرین تو در بنده مدام
قدح دیده من همچو حباب افتادست

هر که خوابه چکان دید ز چشم دانت
کانشی در دل مجروح کباب افتادست

من ازین باب که دورم ز رخت شیفته ام
دور زلف تو پریشان ز چه باب افتادست

لاله دل سوخته، گل جامه دران است ز رشک
مگر از کفره عذار تو نقاب افتادست

می کشد هر نفس دل به خرابان مغان
آه کین خرقه ی پشمینه حجاب افتادست

هر زمان از هوس چشم تو صد گوشه نشین
بر در میگذه ها مست و خراب افتادست

سکته ام در غم روی تو به مژگان همه شب
هر ذری کز صدف چشم شهاب افتادست

چشم سرمست تو را دید نسیمی مخمور
رو ز شب در هوس مستی و خواب افتادست

Otuz birinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Sənin gözlün nə qədər ki məst və xumardı, mənim də başma şərab və bədə fikri düşür.
- 2- Sənin qırmızı şərabının tərifı şəhərə yayıldandan bəri, xəlvətdə yaşayan zahid şərabə və meyxanaya üz tutub.
- 3- Ey püstə dodaqlım, sənin dişlərinə nizam-intizamı görəndən bəri, parlaq inci gözümdən düşüb.
- 4- Sənin sevgin ürəyimə düşdü və şam kimi bədənim əriyib bükülür.
- 5- Bilirsənmi, sənin uzun boyunun şəkli gözümdə nəyə bənzəyir? Sanki bulağın suyu sərvin şəklini əks etdirir.
- 6- Ey türk gözəl, hamı bilir ki, sənin eşqindən məni yayındırmağa çalışan savab və həqiqi yoldan azıb.
- 7- Sənin şirin dodağının xəyalından, hər zaman qədəhdə mənim gözüm köpük kimi görünür (gözüm hər zaman piyaləyə baxır və əks olan şəkli sanki şərab üstündə köpükdür).
- 8- Hər kim gözümdən axan qanlı yaşı gördü, bildi ki, ürəyimə od düşüb.
- 9- Mən sənin üzündən ayrı olduğum üçün dağınıq haldayam. Sənin saçının dağınıqlığının səbəbi nədir?
- 10- Lalənin ürəyində qara var və paltarını yırtır (açılır). Olmaya sən üzünü açmısan və lalə qışqımb?
- 11- Məni hər zaman ürəyim muğan köyünə (meyxana) çəkir, ah bu dini paltardan ki, getməyə mənə mane olur.
- 12- Hər zaman sənin gözünün həvəsindən min xəlvətçi zahid meyxanada sərxoş və halsız düşüb.
- 13- Gecə, gözümdən düşən hər bir sədəfi kipriklərimlə dəlmışəm.
- 14- Sənin məst gözlərini Nəsimi görüb və gecə-gündüz məstlik həvəsinə düşüb.

OTUZ BİRİNCİ QƏZƏL Müstəsəbəhri, sınıq

Düşəndə xatirimə məst gözlərin hər an,
Məni şərabə sürüklər həzin-həzin hər an.

Sənin şərabını zahid dadıbmı, yoxsa nədir,
Tutubdu zövq ilə meyxanədə yerin hər an.

Gözümdən inci düşər incə dişlərin görcək,
Görəndə ağzımı, fikrim dalar dərin hər an.

Əyildi şam kimi, qıvrıldı od tutan bədənim,
Hörük saçın, nəmə halım, bilər yaqın hər an.

Baxın gözümdəki nazlı yarın uzun boyuna,
Bulaqdı, sərv ağacın əks edir, deyin hər an.

Məni o türk gözəldən yayındıran zahid,
Savab yolun çaşıban, azmağı kəsin hər an.

Əcəb deyil başa vursa külüngünü Fərhad,
Sənin şirinliyinə can atır Şirin hər an.

Kabab tökərsə gözün yaşın od bir az da coşar,
Mən ağladıqca əzabım olur çətin hər an.

Dağılmışam, dağınıq saçların görün gündən,
Gəlir gözüm önünə ay kimi gəlin hər an.

Gözün görüb ürəyi lalənin boyandı qara,
Üzün görüb üzü qan oldu lalənin hər an.

Tutub əlim, məni meyxanəyə çəkər həvəsim,
Alıb önüm, dayanıbdır riyalı din hər an.

Bütün çahan vurulub, məst olub camalından,
Xumar gözün görəli keflidir beyin hər an.

Gözüm yaşın tökəli incilər deşir kiprik,
Gəlib də boynuna salsın, edir yəmin hər an.

Görüb Nəsimi o sərməst gözləri vurulub,
Onun kimi dolu tutmuş piyaləsin hər an.

دست قدرت بر عذرات خال مشکین تا نهاد
 جان فتاد از غم بر آتش دل در آن سودا نهاد
 تا که ترک سمرنگونی پای در عشقش منه
 زآنکه با سودای ستر در عشق نتوان پا نهاد
 دل ز زلفش بر گرفتم تا نهم جای دگر
 جان من بسند روانش باز برد آنجا نهاد
 هر زمان در کثور دل عارت عقل است و جان
 لشکر عشق رخت تا دست در بغما نهاد
 سیر آسما بر ملک مخفی نماند بعد از این
 دانهی خال رخش تا نقطه بر آسما نهاد
 چون نداری مثل همتا هم به صورت هم به حسن
 عارف حقین از آن نام تو بی همتا نهاد
 تا کمال دلبری ایزد به ابروی تو داد
 فتنهی چشم تو از حد رفت و پا بالا نهاد
 آنکه در آینهی روی تو روی حق ندید
 نام او را در حقیقت عشق نابینا نهاد
 عشق آن زبانهام در نهاد افتاده است
 در نهادم نیست الا عشق آن زیبانهام
 تا صبا واقف شد از اسرار زلف و عارضت
 راز جان عاشقان را جمله بر صحرا نهاد
 تا به دست جان نسیمی دامن زلفت گرفت
 پای رفعت بر سر این طارم مینا نهاد

1- Tanrının əli qara xalı ağ üzünə qoyanda, can qəmədən oda düşdü və onu sevdi.

2- Başından əl çəkməyə nə qədər, onun eşq yoluna ayaq basma. Başının dərdini çəkirsənsə, eşq yolunda addımlamaq olmaz.

3- Ürəyimi saçından aldım ki, başqa yerə qoyum. Canım ürəyi tez məndən alıb yenidən saçına qaytardı.

4- Sənin üzünün sevgi qoşunu talançılığa başlayandan bəri ürək yurdunda hər zaman ağıl və can qarət olunur.

5- Sənin üzündəki xal hərflərin nöqtəsidir və bundan sonra mələklər hərfləri düzgün oxuyub göylərin sirrini başa düşə bilərlər.

6- Buna görə haqqı bilən arif sənə bənzərsiz deyir ki, nə mənəvi hüsnə, nə də görüntüdə sənin bərabərin yoxdur.

7- Tanrı sənin qaşına dilbərliyin son həddini öyrətdi. Ona görə sənin qaşının fitnəsi həddi aşıb göylərə qalxdı.

8- Hər kim aynada sənin üzünü görməsə, eşq onun adını kor qoydu.

9- O gözəl boylunun sevgisi mənim canıma düşüb. Bədənimdə onun sevgisindən başqa bir can yoxdur.

10- Səbə yeli sənin saçının və üzünün sirrini öyrənəndən bəri bütün aşıqlərin canının sirrini ələmə yaydı (aşıqlərin canı sənin saçında və üzündədir).

11- Sənin saçını Nəsimi can əli ilə tutan gündən ayağını fələklərə basdı.

OTUZ İKİNCİ QƏZƏL

Müstəbəhri, variant-2

O xal nə xaldı üzündə, özün danış bari,
Gözəlliğin elə bil nöqtəsin qoyub Tari.

Olunca aşiq, əl üz başdan, at başın dərdin,
Başınla sındır onunla aranda divarı.

Könül saçından alırdım, can olmadı razı,
İnad edib, geri qayıtardı zülfünə sari.

Saçın yürütdü qoşun, aldı qəlbimin mülkünü,
Nə us¹ dedi, nə ulus, dustaq etdi qulları.

Əzəldə hərfələr üzrə xalın qoyub nöqtə,
Qurub mələklərə məktəb açıqlar əsrari.

Sənin nə üzdə, nə batində var tayın, ondən,
İlandı "vəhdət"ə arif və "tək" bilər yarı.

Sənin gözəlliğini sonsuz eyləmiş Tanrı,
Saqın o fitnəli gözədən ki, yoxdur oxşarı.

Üzündə Tanrı camalın, səşində Tanrı səşin,
Nə kor görər, nə də ki ilgiləndirər kari.

Salıbdı qəlbimə kök, sehr edib camali məni,
Üzündən özgə gözüm görməz oldu əğyari.

Səbə gəzişdi saçında, cahanə faş etdi,
Olunca xəstə könül halının xəbərdari.

Nəsimi göylərə dirçəldi zülfünü tutcaq,
İlahi saxla nəzərlərdən o füsunkari.

۱۳۲

مرا چون مست آن چشم می و ساغر نمی باید
چنین مخمور و مستی را می دیگر نمی با ید

چو می در خم می چشم بدین سیر برده می، بوشم
ظهور هکت و کتره^۱ را جز این مظهر نمی باید

بیا ای ساقی باقی که مستان جمالت را
به غیر از شمع رخسار تو چیزی در نمی باید

به جز نقل لبش با ما مگو ای مطرب مجلس
که اهل ذوق را نقلی جز این شکر نمی با ید

اگر با زلف او داری سر سودا ز سر بیگذر
که با سودای زلف او هوای سر نمی با ید

چو شمع از آتش عشقش برافروزی دل عاشق
که تنها در غم عشقش رخ چون زر نمی با ید

مجو جز گوهر وصلش ز بحر کاف و نون ای دل
که غواصان معنی را جز این گوهر نمی با ید

زالفقر خط و خالش سواد وجه اگر داری
فقیرا پهایه قدرت از این برتر نمی باید

چو خاک آستان او مرا بالین و بستر شد
جز آن بالین نمی خواهم جز این بستر نمی با ید

ریاحین گل رویش بس است و سنبل مشکین
مرا جز این گل و ریحان جان پرورد نمی با ید

نسیمی حرف نام خود تراش از دفتر عشقش
که نام هر که عاشق شد در این دفتر نمی با ید

¹ Us – ağıl.

Otuz üçüncü qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Mən onun gözünün şərabı və piyaləsindən məstəm və belə bir sərxoşa artıq içki görəkməz.

2- Şərab kimi küzədə coşuram və bu sirri pərdədə saxlayıram ki "Kuntu kənzən məxfiyyən" hədisi mənim halımdır (Davud peyğəmbərdən bir hədisdir: "Tanrıdan soruşdu, niyə dünyanı və içindəkiləri yaratdın? Tanrı dedi, mən bir gizli xəzinə idim, istədim əzəmətimi görsünlər").

3- Ey baqi olan saqi, gəl ki, sənin camalının kefililəri üzün şamından başqa heç nəyi görmək istəmir.

4- Ey məclisin mütribi, onun dodağının məzəsindən başqa heç nə bizə danışma. Zövq əhlinə bundan dadlı və şirin məzə yoxdur.

5- Əgər onun saçı ilə eşqi yaşamaq istəyirsənsə, başından keç. Onun saçının havası olan baş, öz havasını buraxmalıdır.

6- Ey aşiq ürək, onun eşq odundan şam kimi yanarsan. Onun eşqinə qarşı qızıl kimi üz kifayət etməz.

7- "Kaf və nun" dəryasında ("Tanrı "ol, dedi, oldu" ayəsini nəzərdə tutur.) Yəni kainatda onun vəslinin incisindən başqa bir şey axtarma. Məna dalğıcıları yalnız bu incini axtarar.

8- Ey yoxsul insan, əgər onun saçının xətti və xalının nöqtəsini oxuya bilirsənsə, elmdə ən savadlı bir adamsan.

9- Onun qapısının astanasının torpağı mənə yataq oldu. Mənə başqa yataq-yastıq lazım deyil.

10- Onun üzünün ətirli gülü və saçının sünbülü mənə yetər. Başqa gül-reyhan mənə lazım deyil.

11- Nəsimi, çalış eşq dəftərində adını həkk edəsən. Aşiq olan adamın adı-sanı bu dəftərdə (dünyada) qalır. (Yəni aşiq adı-sanı düşünmür, Onun qayəsi yalnız eşqdir.

OTUZ ÜÇÜNCÜ QƏZƏL

Həzəc bəhri, variant-8

Məst etdi onun gözləri, meyxanə nə lazım?
Sağər nə görəkdir mənə, peymanə nə lazım?

Mey kuzəsinə vardı könül, oldu xəzinə,
Tut gizli xəzinə, sənə durdanə nə lazım?

Saqi, bəri aç şam tək üzü, məstinə hal ver,
Ondan sora əfsanədi, əfsanə nə lazım?

Mütrib, o dodaqdan danış, artıq sözə son qoy,
Hal əhlinə dünya kimi viranə nə lazım?

Başdan əlini üz, başını zülfünə tapşır,
Ver qəlbini getsin, sənə divanə nə lazım?

Eşqində alovlan, qızarıb, gün kimi parla,
Dursun saralan qəmli bəniz yanə, nə lazım?

Məna dənizində dalarəq incini axtar,
Od vur kitabə, məşqə, qələmdanə, nə lazım?!

Nöqtə xalıdır, saç xəttidir, bilgi camalı,
Bundan sora öyrənməyə insanə nə lazım?

Cananə keçən yollara düşdüm, yeri qucdum,
Torpaq yatağım, yastığa, yorğanə nə lazım?

Gül tək üzü, sünbül kimi zülfü mənə bəsdir,
Ondan sora cənnətdəki bostanə nə lazım?

Eşq ilə Nəsimi adını sil bu kitabdan,
Artıq nə görək şöhrət ilə şanə, nə lazım!?

دلدار ما به عهد و محبت وفا نکرد
 دل برد و رفت و هیچ دگر یاد ما نکرد
 میخواست او که وعده به جا آورد ولی
 طالع مخالف آمد و بختم رها نکرد
 جان مرا که در فراقش به غم بسوخت
 لعل لبش به شربت نوشین دوا نکرد
 بنیاد خشم و عریده با ما نهاد و رفت
 از راه صلح باز نیامد دوا نکرد
 چشمش به تیر غمزه مرا زد بلی بلی
 ترک است چشم یار من اصلش خطا نکرد
 گفتم جفا و جور تو با ما چراست گفت
 بنحای دلبری که به عاشق جفا نکرد
 بوسی به جان ز لعل لبش خواستم نداد
 آن دلبر این معامله با ما چرا نکرد
 با عاشقان یکدل و یک روی مهربان
 جور دگر نماند که آن بی وفا نکرد
 از رویش آنکه گفت بیوشان نظر مرا
 بی دیده هیچ شرم ز روی خدا نکرد
 یارب ندانم آن بت نامهربان چرا
 بیگانه گشت و یاد من آشنا نکرد
 شکر خدا که هست نسیمی به فضل حق
 رندی که عمر در سر زرق و ریا نکرد

Otuz dördüncü qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Bizim sevgilimiz əhdinə və məhəbbətinə sadiq qalmadı. Ürəyi alıb apardı və bir daha bizi yada salmadı.
- 2- İstəyirdi vəfalı olsun, ancaq nə bəxt əl verdi, nə tale razılaşdı.
- 3- Mənim ayrılıq qəminin oduna yanan ürəyimə qırmızı dodağı bir şərbətlə dərman etmədi.
- 4- Bizimlə acıqlı və kobud davranıb getdi və bir daha qayıdıb, barışmadı.
- 5- Gözü qaş yayı ilə məni oxladı. Bəli, onun kökü türkdür və oxu yayınmır.
- 6- Dedim, niyə mənə cəfa edirsən? Dedi, elə bir sevgili göstər ki, cəfa eləmir.
- 7- Dedim bir busə verib, canımı al. Bilmirəm niyə bu təklifə yox deyib, alverə keçmədi?
- 8- Yekdil və mehriban aşıqlarla, onun etmədiyi cəfa qalmadı.
- 9- “Onun üzünə baxma” deyən adam heçmi Tanrıdan utanmadı?
- 10- Yarəb, bilmirəm, o mərhəmətsiz büt nədən yadlaşıb, məni yada salmadı?
- 11- Tanrıya şükr olsun ki, Nəsimi onun fəzli ilə bir rind (azad insan) oldu ki, heç zaman riyə etmədi.

OTUZ DÖRDÜNCÜ QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant-3

Dilbərim oldu bivəfa, dinləməz oldu fəryadı,
Aldı apardı qəlbimi, birdə halım soruşmadı.

İstədi eyləsin vəfa, qarşı dayandı bəxt ona,
Taleyi qıymadı yetə Fərhadə Şirinin dadı.

Hicr ilə yaxdı qəlbimi, vermədi dərmanım dodaq,
Nisgili qaldı, bir də mən, bir də o gözələrin yadı.

Atdı kobudca qəlbimi, yaxdı qəzəblə ruhumu,
Birdə soruşmadı şirin dillə bəlalı Fərhadı.

Qəmzə oxuyla kipriyin vurdu bəlalı qəlbimi,
Bircə oxu yayınmadı, kimdi o türkün ustadı?

Söylədim eyləmə cəfa, qıyqacı baxdı, söylədi,
Yoxdu vəfalı bir gözəl, olmadı aşiqin şadı.

Can verib, istədim öpüş, tutmadı alver, etmədi,
Bilmədi xəstə halımı bəlkə o zalim övladı.

Yadları bilməm, amma ki, qəlbi yuxa tanışlara
Etmədiyi cəfa ilə, dərd ilə qüssə qalmadı.

Tanrıdan heç utanmadı, "baxma camalına" deyən,
Gördümü heç üzün məgər? Dünya qəribə dünyadı.

Biməm, İlahi, bilmərəm ayrılığa səbəb nədir?
O canıma tanış nədən tutdu mən ilə bir yadı?

Şükr ola Tanrı fəzlinə, azad olan Nəsiminin,
Qəlbi bulanmadı kinə, ömrü riyalı olmadı.

شېب قدر بېقراران، سر زلف يار باشد
مه عيد نيک، بخشان، رخ آن نگار باش

من مست و رند از آنم ز غم خمخار فارغ
که نخورده‌ام من آن می که در او خمخار باشد

به کهنه زلف او دل به مراد خود ندادم
به بلا شدن مقید نه به اختیار باشد

ز غم نگار از آن رو شیب و روز بېقرارم
که غمش نمی‌گذارد که مرا قرار باشد

مه بس کن ای مخالف که به طعنه ترک عشقش
نکنند کسی که او را، سر عشق یار باشد

ز رقیب دارم افغان نه ز جور دلیر آری
دل زار عاشق گل آلمش^۱ ز خار باشد

مکن ای دل آه و زاری که ز روی بې‌نیازی
گل از آن چه پاک دارد که هزار^۱ زار باشد

به نوازشی دلم را ز کرم چو وعده دادی
مگذار بیش از پیش که در انتظار باشد

سر ما ز سیر عشقش ستر دار دارد آری
ستر محرم انالحق ستر پای دار باشد

صنما به رغم دشمن نظری به دوستان کن
که نوازش مجبان نه گنه نه عار باشد

به جز از هوای رویت نکند هوس نسیمی
ز محبت تو روزی که تنش غبار باشد

Otuz beşinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Qərarsızların Qədr gecəsi (Quranın nazil olduğu gecə) yarın saçıdır. Xoşbəxtlərin bayram ayı, onun üzüdür.
- 2- Mən məst və rindəm (azad insanam) və heç vaxt xumarlıq dərdi çəkmirəm. Çünkixumarlıq gətirən şərəbdən içmirəm.
- 3- Mən öz ixtiyarımla onun saçına ürək vermədim. Bəlaya düşmək adamın öz əlində deyil.
- 4- Sevgilinin qəmindən ona görə qərarsızam ki, onun qəmi gecə-gündüz qoymur qərarım yerində olsun.
- 5- Ey qarşı çıxan insan, danlamağı burax. Aşiqi tən ilə eşqdən yayındırmaq olmaz.
- 6- Mənim ahım rəqibə (rəqibin dəqiq mənası aşiqə rəqib çıxıb, onunla rəqabət edən deyil, rəqib, qədimdə birisinə göz olan adama deyilirdi) görədir, yara görə yox. Həmişə gül aşiğinin dərdi tikandan olur.
- 7- Ürəyim, qərarsızlıqdan bu qədər ah çəkib, zarıma. Gülün bülbülə ehtiyacı yoxdur və onun fəğanı ilə də işi yoxdur.
- 8- Comərdlikdən mənim ürəyimi oxşayacağını vəd etmişdin. Məni intizarda qoyma.
- 9- Onun eşqini daşdığı üçün, başımın dara çəkilmək həvəsi var. Bəli, ənalhəqq (mən Tanrıyam) sirrini bilənlərin başı dara çəkilir.
- 10- Ey gözəl büt, düşmənlərə baxmadan dostlara məhəbbət et. Bu sənin üçün nə utançdır, nə arsızlıq.
- 11- Sənin məhəbbətindən, Nəsimi ölüb toz-torpağa çevrilsə də, sənin köyündə olmaq həvəsindən keçməyəcək.

OTUZ BEŞİNCİ QƏZƏL

Həzəc bəhri, variant-8

Canan saçı Əhya gecəsi, ilhamımızdır,
Ay tək, o gözəl, parlar üzü bayramımızdır.

Etməz xumar əsla, bu şərab öz içimizdən,
Öz badəmiz, öz meyξανamız, öz camımızdır.

Düşmək əsir o zülfə deyil öz əlimizdə,
Cananə kamı hər nə isə, öz kamımızdır.

Yar dərdini artırdı, qərar qoymadı mənə,
Hicran yükü çəkmək günümüz, axşamımızdır.

Tən etmə ki, aşiq keçməz tən ilə yardan,
Təslimik o xəncər qaşa ki, İslamımızdır.

Gül yar deyil, sancdı tikan tək məni əğyar,
Əslində günahkar bu qərīb əyyamımızdır.

Aldırmasa gül bülbül ahın, etmə təəccüb,
Dünya belə bir dünyadı, bu ortamımızdır.

Gözlətmə mənim qəlbimi, artıq sözünü tut,
Rəhm et ki, ömür bitdi, "sonuncu şam"ımızdır.

O baş ki "ənalhəqq" deyibən dara çəkildi,
Küllü-bəşər oldu, bütöv oldu, hamımızdır.

Aldırma yadı, eşqi dadızdır mənə, ey gül,
Sevgi qoxumuzdur, dadımızdır, tamımızdır.

Ölsəm də qiyamətdə əl üzümə ətəyindən,
Bu eşq, Nəsimi, sonumuz, əncamımızdır.

آنکو نظر به روی تو کرد و خدا ندید
 محروم شد ز جنت عدن و لقا ندید
 بینا به نور معرفت ای جان کجا شود
 آن بی‌بصر که در همه اشیا تو را ندید
 سودای زلفت آنکه خطا گفت رو سیاہ
 فکرش خطا چو بود به غیر از خطا ندید
 عشق تو در دیار وجودم بسی بگشت
 خالی ز مهر روی تو یک ذره جا ندید
 زاهد چو فکر زلف تو کردم به تاب رفت
 بی‌حاصل این دقیقه‌ی بار یک را ندید
 خفاش تاب دیدن خورشید چون نداشت
 عیش مکن که بهر ذرافشان چرا ندید
 ای شمع از آب دیده مزینم که دیدم
 زین گونه شب نرفت که صد ماجرا ندید
 ای دل جفا نه عادت یار منست و بس
 بنمای عاشقی که ز دلبر جفا ندید
 ای صوفی از مشاهدی دل سخن مگوی
 که اتوار غیب باطن هر بی‌صفا ندید
 یارب ز راه لطف نسیمی به ما فرست
 زان گلشنی که غنچه‌ی وصلش صبا ندید
 داغی که دیده درد دلی از جفای یار
 جان نسیمی آن نکشیدمست یا ندید

- 1- Hər kim sənin üzünə baxıb Tanrını görməsə, cənnətdən məhrum olur.
- 2- O kor ki, bütün əşyalarda səni görmədi, mərifət və savadla gözü açılmaz.
- 3- Saçın sevdasına xəta deyən kəsin, qəlbi qara, düşüncəsi xətalı olduğu üçün xəta dedi.
- 4- Sənin eşqin vücudumun yurdunda çox gəzdi və sənin məhəbbətindən boş olan bir yer tapmadı.
- 5- Mən saçının fikrini edəndə, zahid əsəbləşib, özünə qı-sıldı. O bu incə şeyləri bilmir.
- 6- Yarasa günəşi görməyə dözə bilməz. Ona görə də onun günəşi tanımadığını eyb etmə.
- 7- Ey göz, axıtdığın yaşdan danışma, mən bu gecə yüzlərlə macərə yaşamışam.
- 8- Ey ürəyim, cəfa yalnız mənim sevgilimə aid deyil. Bir aşiq göstər ki, cəfa çəkməyib.
- 9- Ey sufi, ürəyi gördüyündən danışma. Tanrının şüası hər səfasızın içinə çatmaz.
- 10- Yarəb, bir yel mərhəmət edib bizə göndər ki, Səba yeli-nin əli dəyməmiş qonçaların ətrini gətirsin.
- 11- Nəsiminin ürəyi yarın eşq dağı və dərdindən nə varsa, görüb təcrübə etdi.

OTUZ ALTINCI QƏZƏL
Müzərə bəhri, variant-1

Hər kim ki baxdı yar üzünə, görmədi Xuda,
Cənnətdən oldu, bulmadı ömründə bir səfa.

Hər şeydə görməyən səni, kərdur, nəsibi yox,
Hər kim ki, duymadı səni yox mərifət ona.

Aldırma kimsə eşqi xəta sansa bir zaman,
Fikri xətalı oldu deyə söyləyir xəta.

Dolmuş bütün hüceyrələrim sənə, sevgilim,
Hər zərrəm oldu eşqə tanış, dərdə aşına.

Zahid qara saçı duya bilməzsə, haqqı var,
Miskin düşüb qaranlığa, görməz gözü qara.

Eyb etmə, sevməsə yarasa parlayan günü,
Eyb etmə, görməsə kötü zahid gözəl hava.

Ey şam, töküb gözün yaşını çəkmə öylə ah,
Hər ləhzə macərə bu gecə, hər anı bəla.

Yalnız deyil cəfadə mənim nazlı sevgilim,
Göstər bir aşığı ki, sevib çəkməsin cəfa.

Qoy xanəqahda can verə, xəlvətdə iylənə,
Sufi nə anlayar nədi saflıq, nodir vəfa?

Göstər mənə, İlahi, o bağdan, o bağçadan
Bir qönçə ətrini ki, ona dəyməmiş Səba.

Ey dustlar, gəlib yığışib, göstərin mənə,
O hansı bir bələdi Nəsimini bulmaya?

مهر رخسار تو داغ عشق بر دل می کشد
سنبل زلف تو مه را در سلاسل می کشد

کعبه دل کوی محبوب است اینک راه دور
گر کسی دل به سوی کعبه ی گل می کشد

منزل جان است گیسویت از آنجا هر نفس
جذبهای می آید و جان را به منزل می کشد

پیش رویت سجده آن کو حق نمی داند ز جهل
از سجود حق چو شیطان سر به باطل می کشد

در ازل عشقت نصیب اهل غفلت چون نبود
دولت جاوید از آن دامن ز غافل می کشد

ای کشان ما را ز راه و رسم عقل از کوی عشق
دل عنان اختیار از دست عاقل می کشد

معجز چشمت که عارف خواندش سیحر حلال
جان عاشق را به خود بی سیحر بابل می کشد

تا ز غیرت مدعی را ورشاهی کوتاه عمر
می کشد از تن ولیکن سخت کاهل می کشد

من نمی خواهم خلاص از بحر عشقت یک نفس
گر چه جان غرقه را خاطر به ساحل می کشد

جذبهای زلف تو عمری موکشاستم می کشد
این زمانم نقش آن شکل و شمایل می کشد

چون نسیمی کشته ی چشم سیاحت هر که شد
شکر حق می گوید و منت ز قاتل می کشد

Otuz yeddinci qəzəlin sətri tərcüməsi

1- Sənin üzünün sevgisi, eşq dağını ürəyə çəkir. Sənin saçın ayı zəncirə çəkər.

2- Ürək Kəbəsi yarın köyüdür. O adam ki palçıqdan düzələn Kəbəyə gedir, yalnız yolunu uzadır.

3- Sənin saçın canın yuvasıdır və oradan hər an elə bir cazibə gəlir ki, canı özünə çəkər.

4- Sənin qarşında səcdəyə dayanmayan, həməən şeytandır ki, nadanlıqdan Tanrıya səcdə etdi, lakin insana yox və cənnətdən qovuldu.

5- Əzəldən sənin eşqin qanmazlara qismət olmadı və bu dövlət onlardan uzaq oldu.

6- Ey ağılla nəsihət verib, məni eşqin köyündən geri qaytarmağa çalışsan. Ürək ixtiyarımı əlinə alıb dönmən deyiləm.

7- Sənin gözünün möcüzəsini ariflər halal sehr adlandırır. Onlar aşiqin canını Babil sehri olmadan (Quran və Tövratda bu dövətdə olan cadugərlik və sehrdən çox danışılıb) özünə çəkərlər.

8- Yalnız aşiqin deyil, yalandan sevgi iddiası edənəin də ömrünü əlindən alır, ancaq daha yavaş və daha ahəstə şəkildə.

9- Baxmayaaraq ki, boğulan sahilə çatmağı arzu edər, ancaq mən sənin sevgi dənizində qalmağı və batmağı sevirəm.

10- Bir ömür sənin saçının həvəsi məni saçımdan dartıb, sənə sarı gətirirdi. İndi üzünün həvəsi məni dartıb gətirir.

11- Hər kim Nəsimi kimi sənin gözünə görə öldü, Tanrıya şükr edib və qatilin (gözün) minnətini çəkər.

OTUZ YEDDİNCİ QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant-6

O nə qaşdır ki, kaman tək ürəyim tirə çəkər?
O nə qaşdır ki, bütün aləmi zəncirə çəkər?

Hər kəsin Kəbəsi öz qəlbidir, ancaq zahid,
Aldadıb xalqı bütün Kəbə ilə pirə çəkər.

Ürəyim quş kimi düşmüş saçının dustağına,
Ovçu qaşlar əyilib başını şəmşirə çəkər.

Etməyən səcdəni insanə, kəsin şeytandır,
Heç utanmaz, sözü əfsanə əsatiyə¹ çəkər.

Bizi əflakə çəkər eşq ilə mənə hər an,
Zahidi, sufini cəhl məscid ilə deyirə² çəkər.

Ey mənə tən eləyən, yoxdu qərarım əldə,
Hansı bir qüvvədi, bilməm, məni təqsirə çəkər.

Sehr ilə möcüzə birləşdi o şəhla gözdə,
Məni səhrayə salıb, qaplan ilə şirə çəkər.

Aşiqə bir kərə od vurdu, kül etdi, lakin
Asta-asta dağını şeyxə vurur, pirə çəkər.

Sevgi dəryasına batmaq yazılıb alımda,
Kainat əl-ələ vermiş, məni təqdirə çəkər.

Yenə qandalladı zülfün, sürüyür ardınca,
Bilmirəm, nəhəsə sürüklər məni, ya xeyirə çəkər.

Mənə minnət qoyub, öldürdü Nəsimini gözün,
Zülfü zəncirə düyünlər, qaşı şəmşirə çəkər.

¹ əsatiyə – miflər

² Deyr: məbəd

نقش هستی رقم صورت کاشانه‌ی ماست
 هستی کون و مکان از خم و خمخانه‌ی ماست
 آب حیوان و می و کوثر و هم ماء معین^۱
 جرحه‌ی صافی بی دُردی پیمانه‌ی ماست
 زرفشان شمع فلک مجلس فیروزه لگن
 عکس رخسار قمر پرتو پروانه‌ی ماست
 فارغ از کعبه و بدخانه و دیریم و گشت^۲
 ملک وحدت وطن و قاف قدم خانه‌ی ماست
 مرغ لاهوت که از دام دو گون آزاد است
 در حقیقت چو صدف طالب در دانه ماست
 حاصل اِنْبِقْنَا اللهُ و اَنْ مِنْ شَيْئِي
 گر کسی فهم سخن قصه و افسانه‌ی ماست
 چه غم از مفلسی و قِلَّتْ اسباب مرا
 گنج وحدت چو مقیم دل ویرانه‌ی ماست
 گرچه ذرات جهان آینه‌ی صورت اوست
 مطلع نور تجلی رخ چنانه‌ی ماست
 هست بر فرق نسیمی شرف سایه‌ی فضل
 زان لوی عظمت افسر شاهانه‌ی ماست

Ötüz səkkizinci qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Kainatın görünüşü, bizim evimizin şəklini əks etdirir. Bütün varlıq, bizim mey və meyxanamızdan yaranıb.
- 2- Ölməzlik suyu (Xızırın axtdığı su), Kövsər (cənnətdə bir bulaq) və axar su bizim saf və xumarsız şərabımızdır.
- 3- Göy və qızıl kimi parlayan ulduzlu göy firuzə kimi bir şamdandır (şamın qoyulduğu yer) və ayın üzünə bizim yanən parvanənin işığı düşüb.
- 4- Biz Kəbə, bütkədə, məbəd və atəşkədədən uzağıq. Bizim vətənimiz vəhdət (Tanrı ilə insanın bir olması) yurdu və evimiz Qaf dağıdır (Simurğun yuva qurduğu dağ).
- 5- Lahut (Tanrı və canın məqamı) quşu iki dünyanın tuzağından azad olsa da, bizim mirvarimizin həvəsindədir.
- 6- “Əntəqnəllah...” sözünün hasili və özəyi dəqiq baxsan, bizim halımız və hekayəmizdir (Füsilət surəsi, 21-ci ayə: “Onlar öz dərilərinə deyəcəklər, nə üçün əleyhimizə şəhadət verirsiniz? Dəriləri deyəcək, hər şeyi dilə gətirən Tanrı bizi danışdırdı”).
- 7- Mənim viranə qəlbimdə vəhdət xəzinəsi varkən, yoxsulluqdan nə qəm?
- 8- Baxmayaraq ki, dünyada hər şey onun üzünü əks etdirir, ancaq Tanrının təcəlla günəşinin doğuş yeri mənim sevgilimin üzüdür.
- 9- Fəzlin (Nəimi) şəraf kölgəsi Nəsiminin başı üstündədir. Ona görə də böyüklük rəmzi bizim şahənə tacımızdır.

OTUZ SƏKKİZİNCİ QƏZƏL

Rəməl bəhri, variant-6

İki dünya evimizdir, biza hər yer xanə,
Küllü-dövrən meyimiz, külli- cahan meyxanə.

Ölməməzlik bulağı, Kövsəri istərsən əgər,
Ələ al mərd kimi badə ilə peymanə.

Elə od tutdu şam eşqindən, alovlanmış ki,
Nur saçıb, cəlvə verir göydə aya pərvanə.

Uçdu Simurğ kimi Qaf dağına, qurdu yuva,
Qəlbə nə Kəbə gərəkdir, nə də ki bütخانə.

Quş kimi hər iki dünyadan olan azad can,
Bir sədəf tək arayır bəsləməyə dürdanə.

Dilə gəlmiş bütün aləm, görəli Tanrı üzün,
Tanrıdan başqa nə söylərsən olur əfsanə.

Çaşma birdən, əli boş dərvəsi yoxsul sanma,
Ki, tam əlbəttə, xəzinə yeridir viranə.

Əks edir Tanrı üzün, doğrudur, hər bir zərrə,
Tanrının amma təcəllə üzüdür cananə.

Fəzl salmış başına kölgə, Nəsimi, fəxr et,
Başa qoy sevgi tacın, öylə dayan şahənə.

۱۳۶

به جان وصل تو می خواهم ولیکن بر نمی آید
به دست عاشق این دولت به جان و سر نمی آید

سر زلفش رها کردن به جان توان ز دست ای دل
که عمری کان ز کف بیرون رود دیگر نمی آید

دلچون در شب زلفش کند عزم سفر با او
به منزل جز مه رویش کسی رهبر نمی آید

به خوبی می کند دعوی که با رویش بر آید مه
چو رویش دید و می بیند که با او بر نمی آید

بر غم منکر رویت من آن حق بین حق دانم
که جز روی توام رویی به چشم اندر نمی آید

لبش می خواند ای صوفی "سقا هم رهیم" بشنو
که محروم از می وحدت بدین ساسغر نمی آید

ز چشم دلبرم بر دل چه می آید چه می برسی
مرا بر دل چه چیزست آن کز آن دلبر نمی آید

به در بای غم عشقتش فرو رو گر همی خواهی
که کس را جز درین دریا به کف گوهر نمی آید

نسبیبی صورت حق را به حق روی تو می داند
چه باشد منکر حق را گوش باور نمی آید

OTUZ DOQQUZUNCU QƏZƏLİN SƏTRİ TƏRCÜMƏSİ

- 1- Candan sənin vüsalının istəyirəm, ancaq alınmır. Can və başla aşiq bu xəzinəni əldə edə bilməz.
- 2- Ey ürəyim, onun saçının ucunu əldən buraxmağa ixtiyar yoxdur. Onun saçı mənim ömrümdür və əldən çıxan ömür, bir daha geri qayıtmır.
- 3- Ürəyim saçının gecəsində onunla səfər etmək istəsə, ay kimi parlaq üzündən başqa kimsə ona bələdçilik edə bilməz.
- 4- Ay iddia edir ki, yarın üzü qədər gözəldir, ancaq yarın üzü (günəş kimi) çıxanda, ay yoxa çıxır.
- 5- Sənin üzünü inkar edənə baxmayaraq, mən o haqqı görəndə aşiqəm ki, sənin üzündən başqa heç nəyi görmürəm.
- 6- Dodağı, ey sufi, "Şəqahum rəbbuhum..." ayəsini oxuyur (İnsan surəsi, ayə 21: "Tanrı cənnət əhlinə pak bir şərab içirdəcəkdir"). Və deyir ki, vəhdət meyindən məhrum olan adamı bu şərabı içə bilməz.
- 7- Niyə soruşursan, yarın gözündən ürəyinə nə gəlir? Mənim ürəyimdə nə varsa, elə onun gözündən gəlir.
- 8- Əgər mirvari istəsən, yalnız bu eşq dənizində tapa bilərsən. Eşqin qəm dənizinə dalıb axtar.
- 9- Haqqı dananın fikiri önəmsizdir. Nəsimi haqlı olaraq Tanrının üzünü sənin üzün sanır.

OTUZ DOQQUZUNCU QƏZƏL

Müstəsəbhəri, variant-1

- Yar vəslinin xəyalına dalmaq çətin gəlir,
Can-başla o xəzinəni almaq çətin gəlir.
- Əlçatmaz oldu bunca ömürdən uzun saçı,
Eşqində intizarla qocalmaq çətin gəlir.
- Şam tək işiq saçıb mənə yol göstərir üzün,
Zülmət saçında yad kimi qalmaq çətin gəlir.
- Naz ilə göydə cülvələnən ayri bel Ayı,
Cananla bir siyahiyə salmaq çətin gəlir.
- Mən haqq görəndə, həqiqətə divanə aşiqəm,
Bir başqa dilbəri gözə almaq çətin gəlir.
- Sufi yarın dodağına saldı tamah, aman!
Şahdan piyaləni, meyi çalmaq çətin gəlir.
- Sil paslı qəlbini görəsən dilbərin üzün,
Kir-pasla yar cəmalını bulmaq çətin gəlir.
- Meylin çəkirsə incini, dəryayə dalmalı,
Sahildə dincəlib də bunalmaq çətin gəlir.
- Baxdı Nəsimi yar üzünə gördü Haqq üzün,
Haqqı dananla baş-baş qalmaq çətin gəlir.

ای که از فکر تو بیوسته سرم در پیش است
دل من بی لب لعل نمکینت ریش^۱ است

گر کسم روز و شب اندیشه زلفت چه عجب
عاشق غمزده پیوسته محال اندیش است

جور خوبان ز جفا گرچه بود بیش ولی
ای جفا اندک من، جور تو بیش از بیش است

دل من وصل تو مشکل به کف آرد زیرا
کاحتشام تو نه مقدار من درویش است

گر چه آزار و جفا مذهب خوبان باشد
بت بد کیش مرا کشتن کافر کیش است

جور و خساری همه کس را بود از بیگانه
من بی طالع سودا زده را از خویش است

گر چه لعل لب تو چشمه‌ی نوش است ای دل
از رقیبان درش قیمت^۲ عاشق بیش است

سر نثار قدمش کرد نسیمی و هنوز
خجل از کرده‌ی خویش آمده سر در پیش است

Qırxıncı qəzəlin sətri tərcüməsi

- 1- Sənin fikrində olduğum üçün hər zaman başım önmüdədir. Sənin duzlu dodaqlarından uzaq, ürəyim yaralıdır.
- 2- Əgər gecə-gündüz sənin saçını düşsəmsə, təəccüblü deyil. Qəmli aşiq həmişə mümkünsüz şeyləri düşünər.
- 3- Gözəllərin cəfası həmişə çox olar, ancaq mənim gözəlimin cəfası çoxdan da çoxdur.
- 4- Mənim ürəyim sənin vüsalına çatmaz, çünki sənin möhtəşəmliyin mənim kimi dərvişlə tutmur.
- 5- Gözəllərin yolu və dini cəfa və əziyyətdir. Ancaq mənim sevgilimin məzhəbi kafirləri öldürməkdir.
- 6- Hamı özgədən zərər görər və ayağına tikan batar. Ancaq mənim dərdim öz tanışımındadır.
- 7- Sənin dodağın bulaqdır və o bulaqdan içməyin xərci aşiq üçün çox bahadır.
- 8- Nəsimi başını onun ayağına atdı, ancaq hələ də belə dəyərsiz töhfəyə görə xəcalət çəkir.

QIRXINCI QƏZƏL
Müstəs bəhri, variant-2

Başım önümdə düşündüm hər an səni canla,
O dadlı-duzlu dodaqsız könül dolur qanla.

Xəyal qurur qısa əl, çatmağa uzun saçına,
Ürək başın qatır əfsanə ilə, dastanla.

Gözəldə zülm olar, əlbət, bu köhnə adətdir,
Düşüb işim mənə hər ləhzə zülmün artanla.

Çətin alıb ürəyin, yumşadıb vüsələ çatam,
Görən olubmu qovuşsun dilənçi sultanla?

O büt nə бүtdür, alır öncə din ilə iman,
Kəsir başın sora kafərsayağı, imanla!

Çəkir qəmi hamı yaddan, mənimki yardandır,
Məni yad etmədi yar, yaxdı canım hıcranla.

Tutaq dəyərdə rəqibdən bir aşiq üstündür,
O ləl tək dodağı almaq olmur əfqanla.

Nəsimi yar ayağında köçüb başın qoydu,
Ucuzdu töhfəsi, çatmaz vüsələ cananla.

Nəsimi yaradıcılığının əsas mövzuları insanın, kainatın və Allahın dərkidir. O, sufizm fəlsəfi cərəyanının hürufi qolunu inkişaf etdirməklə insanın dünya və kainatla vəhdətini göstərir, insan ruhunun kamilləşməsinə aparən yolu izah edir. Nəsimi yaradıcılığının ana xətti insanın Allahla eyniləşdirilməsi və ilahiliyi ideyasından keçir. Şairin fars dilindən tərcümə edilmiş bu şeirləri Azərbaycan oxucusu üçün yenidir.

İMADƏDDİN
NƏSİMİ
40
QƏZƏL

QANUN
NƏŞRİYYATI

QANUN NƏŞRİYYATI

kitab sifariş (012) 431-16-62
və www.qanun.az saytında

www.fb.com/qanunpublishing

www.instagram.com/qanunpublishing